

PREDSTAVNIKI ČEŠKOSLOVAŠKE VOJSKE SO OBISKALI SLOVENIJO Prisrčen sprejem češkoslovaških gostov v Ljubljani

Ljubljana, 18. junija. Danes so ob 12.30 prispeli v Ljubljano ministri za narodno obrambo CSR armadni general g. Ludvík Svoboda s svojo soprogo, načelnik glavnega štaba češkoslovaške vojske g. Bohumil Boček, komandant letalstva divizijski general g. Alojz Vicherek, komandant artilerije divizijski general g. Hudeček, komandant

čin nazdravil gostom generalajtnant Danilo Lekić in med drugim dejal: »Gospod general, dragi gostje! Dovolite mi, da s to zdravico pozdravim Vas, gospod minister, in oficirje češkoslovaške vojske in po Vas vso češkoslovaško armado v imenu borcev in oficirjev IV. armade. Izredno smo srečni, da smo spoznali Vas, predstavnike češkoslova-

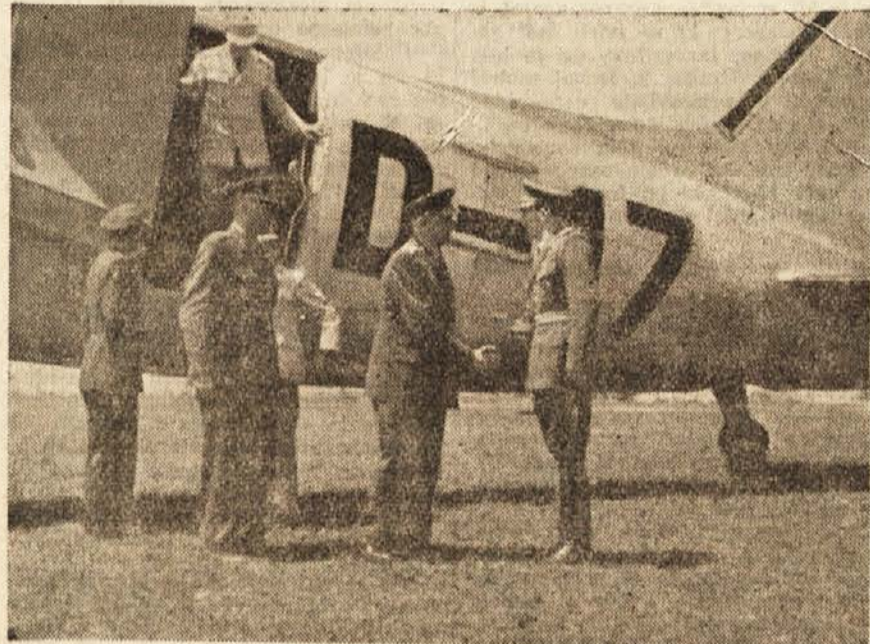
čelu! Naj živi češkoslovaška armada! Naj živi modri državnik prezident dr. Edvard Beneš! Naj živi večno in neporušljivo jugoslov.-češkoslovaško bratstvo in njegov veliki zaščitnik in pokrovitelj maršal Tito!

Za zdravice se je zahvalil minister g. Svoboda in dejal:

»Gospod general, gospod podpredsednik vlade, gospodje ministri, gospod predsednik mestnega odbora in bratje Jugoslovani! Dovolite mi predvsem, da vam in vsem jugoslovanskim narodom izročim prisrčne in iskrene pozdrave vsega našega ljudstva, naše vlade in armade CSR. Prisrčno in iskreno se vam zahvaljujem za prijateljski in iskreni sprejem, ki smo ga doživeli v Ljubljani in smo ga doživljali v vsej Jugoslaviji. To je dokaz bratstva naših narodov in zato se tudi povsod v Jugoslaviji počutimo kakor doma. S skupno borbo in skupnim delom smo se osvobodili in gradimo novo, boljše življenje na osnovah ljudske demokracije in socialne pravičnosti. Gradimo ga vsak po svoje in dogradili ga bomo, če bo to komu všeč ali ne. Toda dogradili ga bomo spet s skupnim delom, z enotnostjo vseh slovanskih narodov s Sovjetsko zvezo na čelu, zagotovili ga bomo za večne čase. Nazdravljam razvoju mesta Ljubljane in uspehu ljudske republike Slovenije, nazdravljam prelepi bratski jugoslovanski državi, bratstvu narodov Jugoslavije in Češkoslovaške in večnemu prijateljstvu slovanskih narodov!»

Končno je armadni general g. Boček napil IV. armadi in generalajtnantu Danilu Lekiću. Ob koncu kosila so predstavniki množičnih organizacij iz Ljubljane izročili gostom darila.

Popoldne se je češkoslovaška delegacija z generalom Svobodo na čelu odpeljala proti Trzinu, kjer jo je sprejel predsednik Prezidijske ljudske skupščine LRS Josip Vidmar. Po kratkem razgovoru so gostje nadaljevali pot na Bled, kjer jim je bila zvečer prirejena večerja.

Visoke goste ob izstopu iz letala na ljubljanskem letališču pozdravlja generalajtnant Danilo Lekić.

divizije brigadni general g. Julius Mesek, načelnik štaba letalstva brigadni general g. Josef Hanuša, brigadni general g. Jaroslav Prochaska in še štirje višji oficirji. S češkoslovaško vojaško delegacijo potujejo po Jugoslaviji in so prispeli v Ljubljano načelnik generalnega štaba JA generalajtnant Koca Popović, vojni ataše FLRJ v CSR generalmajor Mladen Ivanović, generalmajor Vlado Ambrožič in drugi višji oficirji JA.

Na ljubljanskem letališču so goste pričakali generalajtnant Danilo Lekić s svojim štabom, Edvard Kocbek v imenu Prezidijske ljudske skupščine LRS, člani vlade LRS s podpredsednikom dr. Marjanom Brecljem na čelu, predstavniki MLO Ljubljane in zastopniki množičnih organizacij. Ko je letalo pristalo, je generalajtnant Danilo Lekić izrekel izstopajočim gostom dobrodošlico, na kar je minister za narodno obrambo CSR pregledal častno četo. Vojaška godba je zaigrala češkoslovaško in jugoslovansko himno. Za tem je generalajtnant Danilo Lekić predstavil gostom prisotne zastopnike ljudske oblasti, JA in množičnih organizacij. V imenu vlade LRS je visoke goste pozdravil podpredsednik vlade dr. Marjan Breclj. Za sprejem se je zahvalil minister g. Svoboda in dejal:

»Bratje Jugoslovani! Dovolite mi, da vam izročim pozdrave v imenu češkoslovaškega ljudstva, vlade in vojske CSR. Zahvaljujem se vam za bratski sprejem, ki ste nam ga pripravili tu in v ostalih krajih Jugoslavije. To je dokaz, da smo si ostali zvesti in da se ljubimo in tako je tudi prav. Če si bomo ostali zvesti tudi v bodoče, se nam ni treba bati za svobodo in neodvisnost naših narodov.»

Po sprejemu so se gostje s spremstvom odpeljali proti mestu. Na Masarykovi cesti je velika množica navdušeno pozdravila predstavnike češkoslovaške vojske in manifestirala bratstvo in enotnost slovanskih narodov. Gostje so izstopili iz avtomobilov in med gostim sprijemom odšli do Doma Jugoslovanske armade. Tu so jih obdarovale s cvetjem članice AFŽ v narodnih nošah.

V Domu JA je generalajtnant Danilo Lekić priredil slavnostno kosilo, ki so se ga udeležili češkoslovaški gostje s svojim spremstvom ter domači predstavniki oblasti in JA. Med kosilom je kot doma-

ške vojske, ker vemo, da bo Vaš obisk še bolj utrdil zvezo med našima armadama. Naj živi minister za narodno obrambo češkoslovaške republike!»

V imenu glavnega mesta Ljubljane je goste pozdravil predsednik MLO Fran Albreht in v svoji zdravici dejal:

»Prijateljski stiki med slovanskimi

Podpredsednik vlade LRS dr. Marjan Breclj pozdravlja armadnega generala g. Ludvíka Svobodo, ministra za narodno obrambo CSR, in armadnega generala g. Bohumila Bočka, načelnika glavnega štaba češkoslovaške vojske.

ljudstvom ter češkim in slovaškim narodom so stari več kot stoletje. V najtrših in najosudnejših preizkušnji, ki so jo preživeli jugoslovanski narodi, pa tudi češki in slovaški narod, kakor vsi slovanski narodi, smo doživeli po vzgledu velike in močne Sovjetske zveze globoko družbeno in politično preobrazbo. Lotili smo se graditve oblasti novega tipa — ljudske oblasti, demokracije novega tipa — prave resnične ljudske demokracije. Mogočni čuvarji te ljudske oblasti, te ljudske demokracije so danes naše slovanske armade, prav tako armade novega tipa — resnično ljudske armade. Naj žive slovanske armade z veliko Sovjetsko armado in generalistom Stalinom na

Sprejem pri predsedniku vlade LRS

Ob 16. uri je predsednik vlade LRS Miha Marinko sprejel ministra za narodno obrambo CSR armadnega generala g. Ludvíka Svobodo in načelnika glavnega štaba češkoslovaške vojske armadnega generala g. Bohumila Bočka v spremstvu generalajtnanta Danila Lekića. Sprejemu sta prisostvovala podpredsednik vlade LRS dr. Marjan Breclj in minister za prosveto Lidija Sentjurs.

Grški monarhofašisti provocirajo na južnoalbanski meji

Tirana, 18. junija (ATS). 10. junija ob 6. uri zjutraj so grški vojniki iz karaula Palambas streljali s strojnico na albansko patrolo v Janjaru (sektor Kohnispel). Albanska patrola je bila v tem trenutku na kraju, imenovanem »Kular«, 1 km vzhodno od vasi Janjar, med 53. in 54. obmojnim kamnom in ni odgovorila na to izzivanje. Grške oblasti pa so v zvezi s tem izzivanjem izjavile, da so grške obmejne sile streljale na albansko patroljo, ki je baje globoko prodrla na grško ozemlje.

10. junija ob 13.30 uri je priletel grški trimotorni iz Grčije na albansko ozemlje med 16. in 17. obmojnim kamnom (sektor Argirokastro), v višini 2000 m nad mesta Pogon, Libohova in Tepelene, nato pa se je oddaljil v smeri zapada. Istega dne je priletel še en grški trimotorni, prihajajoč s Krfa in je preletel mesto Valono, nato pa se je napotil proti vzhodu, preletel Vitkuk in

IZ DANASNJE STEVILKE:

Sprejem češkoslovaških gostov v Ljubljani. — Monarhofašistična provokacija proti Albaniji. — Koroška. Stranke CLN-a naj od besed preidejo na dejanja. — Zasedanje Vseslovenskega kongresa. — Proces proti gestapovcem. Mladinska progna. — Vtisi iz Črne gore. Gospodarstvo. — Kultura. Zunanja politika. — Dopisi. — Fizkultura.

ČESTITKA MARŠALA TITA GEORGIJU DIMITROVU

Beograd, 18. junija. (Tanjug). Predsednik vlade FLRJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito je poslal predsedniku vlade LR Bolgarije Georgiju Dimitrovu za njegov rojstni dan tole brzojavno čestitko:

»Dovolite mi, da vam k vašemu rojstnemu dnevju v imenu vlade in v svojem imenu najprisrčneje čestitam in vam želim dolga in plodna življenja v dobro bratskega bolgarskega naroda. Predsednik vlade FLRJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito.»

Zahteva koroških Slovencev, da kom sija na Dunaju sprejme njihove predstavnike, je utemeljena in neovrgljiva

POOF je predložil komisiji na Dunaju v imenu vseh koroških Slovencev spomenico, v kateri ugotavlja med drugim: »Pripravljeni smo dati komisiji na razpolago material o našem položaju in predlagamo, da se da predstavnikom OF za Slovensko Koroško možnost, da pred komisijo izrazijo želje in zahteve koroških Slovencev.»

Spomenico so, kot zahtevo vseh koroških Slovencev podpisale vse slovenske narodne organizacije na Koroškem. Istočasno se antifašistično prebivalstvo Slovenske Koroške obrača s telegrami in resolucijami na komisijo in jo opozarja na svoje zahteve.

Slovensko ljudstvo na Koroškem ima dovolj pravičnih in neopredeljenih argumentov, s katerimi more prepričevalno dokazati svojo pravico do svobode in združitve z matičnim narodom. Nešteto dokumentov, dogodkov in dokazov priča o nasilni germanizaciji, nešteto je dokazov narodne zavesti koroških Slovencev in s krvjo izpisanih dokumentov iz borbe proti fašizmu, nešteto pa je tudi dokazov, da je današnji položaj koroških Slovencev po vsem trpljenju in žrtvah za svobodo vse prej kot ugoden in daleč od tega, za kar so se vsi svobodoljubni narodi in tudi koroški Slovenci s častnim deležem borili v vojni proti fašizmu.

Tako ob času londonske kot v času moskovske konference je koroško ljudstvo s svojo borbo za priključitev potrdilo argumente jugoslovanske vlade in jasno pokazalo svojo voljo. Avstrijske in okupacijske oblasti so posegle po vseh možnih oblikah terorja, da zatrejo to borbo in so se s tem postavile popolnoma v linijo velenemških sovinstičnih elementov, ki se danes smatrajo borbo proti koroškim Slovincem, za svojo sveto dolžnost in pravico. V težnji, da bi popolnoma prikrila glas slovenskega ljudstva na Koroškem, je avstrijska vlada ho-

tela predstaviti v svoji delegaciji kot predstavnika Slovenske Koroške sudeškega Nemca Hansa Piescha in znanega velenemškega sovinstičnega, renegata Schumy. Poleg tega je avstrijska vlada izkoristila ves svoj javni aparat in aparat obeh vladajočih strank za uprizorjanje zunanega pompa, ki naj bi ji služil kot argumentacija za »nedeljivost Koroške«. Koroški Slovenci so razkrinkali »komedijo z naročenimi resolucijami«, ki jih je koroška deželna vlada izsilila od občinskih odborov in tudi osebnost Hansa Piescha je bila razgaljena pred mednarodno javnostjo.

V času do prihodnjega zasedanja sveta zunanjih ministrov bo o neresenih vprašanih pogodb z Avstrijo razpravljala komisija na Dunaju. Podane so vse možnosti, da se komisija sama neposredno prepriča o resničnosti argumentov jugoslovanske vlade in upravičenosti zahtev koroških Slovencev. Delo dunajske komisije ne sme biti pod vplivom neresničnih podatkov avstrijskih predstavnikov, ki do skrajnosti izkoriščajo svojo oblast na Koroškem in podporo okupacijskih oblasti, da bi preprečili osvoboditev koroških Slovencev.

Zato je zahteva koroških Slovencev velikega pomena. Komisija na Dunaju naj se iz ust predstavnikov koroških Slovencev prepriča o tem, da so zahteve slovenskega ljudstva na Koroškem pravične in globoko utemeljene. V imenu koroških Slovencev, v imenu ljudstva, ki je edino vodilo oborožen boji proti nacizmu v mejah Avstrije, zato ker ga je v borbo vodila zavest skupnosti z vsemi ostalimi jugoslovanskimi brati, naj spregovore komisiji na Dunaju tisti, ki imajo za to potrebno legitimacijo, to je predstavniki slovenskih antifašistov na Koroškem.

PO MONARHOFAŠISTIČNEM ZLOČINU PRI VALANDOVU KOMISIJA STROKOVNJAKOV IN OČIVIDCI UGOTAVLJAJO, DA JE BIL NAPAD NAMEREN

Valandovo, 18. junija.

Ljudstvo v Valandovu in okolici je še vedno pod vtisom strašnih dogodkov prejšnjih dni, ko so monarhofašisti večkrat zaporedoma napadli z letali karaulo št. 130 in izstrelili desetino granat na na vas Nikolič.

Kmetje v tistem kraju, kakor tudi vsi naši narodi dobro vedo, kdo je krivec tega zločina. To je razvidno iz prvih besed, ki jih spregovorijo s njimi.

Stojan Gligorov, oče šestih otrok, Stojan Konstatinov, Kiro Trajkov, Dimitar Mingovski in mnogi drugi kmetje iz Nikoliča so skupaj s svojimi družinami preživeli to strašno noč.

»Ko so začele padati topovske granate z grškega ozemlja od vasi Akindžasi v neposredno bližino naše vasi,« je pripovedoval Stojan Gligorov, »svoji bili v svojih hišah. Najprej se je zabliskalo

nebo, potem pa smo zaslišali detonacije. Granate so padale po vsej vasi. Ena je eksplodirala v zraku nad mojo hišo. Preplašen sem s sosedi pobegnil v gozd nad vasjo. Prihodnji dan smo našli pred svojimi hišami drobce granat in eno granato, ki ni eksplodirala.»

»Okrog 4.30 sem zaslišal brnenje letala,« je pripovedoval borec Veljko Ivanovski, ki je bil v službi v karauli št. 13. »Takoj sem zbežal pred karaulo ter zagledal, da sta leteli čez jugoslovansko-grško mejo nad goro Krušo dve letali. Eno je severno od karaula napravilo krog, ko pa je priletelo nad našo strazarnico, so začeli iz njega streljati s strojnico. Zaokrožilo je večkrat. Cetrič so začeli ponovno streljati s strojnico, toda niso zadeli. Zastavnik Janković je tedaj poveljeval »k orožju! ter pritekkel z ročno strojnico v roki pred karaulo. Pri petem priletu letala je bil Janković zadet ter je izdihnil ob zidu karaula. Ranjena sta bila še dva tovariša v karauli, in sicer Ljubenko Dušan in Serafim Milošević. Poškodovana je bila tudi telefonska centrala. Ko sem vstopil v karaulo, sem zagledal na postelji ranjenega v glavo tov. Ljubenko Dušana. Ob njem je bil lažje ranjen tovarš Serafim Milošević.»

Sedem praznih nabojev strojnice angleške znamke »AD« VII 1940 in 1941 so našli blizu karaula; to je težka obtožba grške monarhofašistične vlade. Tam so tudi našli drobce eksplozivnih krogel Strokovna komisija, ki je prišla takoj na teren, je ugotovila vsa ta dejstva. S tem je ugotovila tudi odgovornost grške monarhofašistične vlade; iz njenega letala bi lahko videli, če bi hoteli, da so bili nad jugoslovanskim ozemljem, ker je teren tam pod mednarodnih predpisih očistjen tako, da ni gozda v 1900 m širokem pasu, patrolna steza, ki je široka 3 do 4 m, je očistna z velike višine, zlasti podnevi.

Potemtakem na grški strani ni moglo biti nobene pomote. To je ugotovila tudi strokovna komisija na terenu. To pa je tudi povsem jasno ljudstvu v tem kraju, ki dobro pozna provokatorske metode grške monarhofašistične vlade.

Množica je navdušeno pozdravila bratsko češkoslovaško delegacijo pred Domom armije.

„Tako je treba nadaljevati prekinjena pogajanja“

Stranke CLN-a naj od besed preidejo na dejanja

»Primorski dnevnik« poroča da je imel 16. junija popoldne tov. Branko Babič v prostorih Izvršnega odbora SIAU tiskovno konferenco o vprašanju pogajanj s strankami bivšega CLN-a. Na konferenci je bilo prisotnih okrog 30 domačih in tujih novinarjev.

Tov. Babič je v začetku konference podal izjavo, v kateri je dejal med drugim:

»Današnja konferenca ima namen pred vso javnostjo natančno določiti stališče SIAU o vprašanju pogajanj s strankami bivšega CLN in sicer ne toliko o tem, kar je že bilo in kar je že javnosti znano, temveč kako si mi zamišljamo v bodoče ta pogajanja in kakšne konkretne oblike naj zavzamejo.

V določenih krogih se nam očitno, ker smo zavzeli že znano stališče do gibanja »Uomo qualunque« in to celo javno, ker da smo s tem hoteli oslabiti blok tako zvanih italijanskih strank. Da smo zavzeli takšno stališče do »Uomo qualunque«, je temu vzrok dejstvo, da ima to gibanje izrazito fašistične težnje, kar dokazuje politično življenje v Italiji, kjer so do tega gibanja že davno zavzele takšno stališče vse levčarske stranke. Poleg tega pa nam bistvo gibanja »Uomo qualunque« dokazujejo posebno zadnji dogodki raznih terorističnih izpadov proti demokratičnemu gibanju pri nas, istovetnih s skvadrizmom iz 1921-22 leta, ki so naleteli na obsodbo tudi s strani vseh strank bivšega CLN-a. Zaradi tega smo mnenja, da je v interesu pomirjenja vsega našega nacionalnega in političnega življenja in v interesu sporazuma med vsemi demokratičnimi strankami Tržaškega ozemlja in njegovega prebivalstva, da vse demokratične stranke zavzamejo odločno stališče proti takšnemu gibanju, ki nima v svojem programu pomirjenja za političnem polju in sožitja tu živih narodnih skupin, ampak ravno nasprotno: onemogočiti takšno pomirjenje in nadalje širiti sovraštvo med nami in ustvarjati ozračje neprestanih nasprotij in vojnih provokacij širšega pomena in v interesu tistih sil v svetu, ki vodijo politiko nove svetovne vojne.

Na lahko zamisliti pomirjenje s silami ostankov starega in pobornikov novega fašizma. Pomirjenje je mogoče samo v odločni borbi proti tem silam, ki se pri nas v prvi vrsti zbirajo v gibanju »Uomo qualunque«.

Kar se pa tiče slabitve bloka tako zvanih italijanskih strank, kar naj bi z našim stališčem do »Uomo qualunque« imeli namen, je treba enkrat za vselej pribiti dejstvo, da stranke bivšega CLN-a nimajo pravice govoriti v imenu vseh Italijanov Trsta, ki po drugi strani vemo, da ima SIAU v

svojih vrstah organiziranih na deset tisoče Italijanov Trsta in Tržaškega ozemlja in da drugi deset tisoč Italijanov sledijo politikii SIAU, čeprav niso organizirani. Parola obrambe italijanstva, pa ne sme postati izgovor, s katerim se hoče opravičevati razne bombne in teroristične napade na demokratično gibanje Trsta in na kulturne in druge narodne manifestacije slovenskega in hrvaškega življa Tržaškega ozemlja.

Vsa ta pogajanja se nam zdijo važna še z enega vidika. Borimo se in se bomo borili za to, da bo Tržaško ozemlje neodvisno in suvereno. Tržaško ozemlje je stvarnost, čeravno kot plod kompromisa na mednarodnem poprišču, hočemo v vsem javnem in političnem življenju konstruktivno sodelovati in se boriti za to, da bo tržaško ljudstvo odločalo o svojih notranjih zadevah. Mislimo, da je to tudi stališče vseh pozitivnih političnih sil Tržaškega ozemlja, kar je tudi v interesu miru, složnega sožitja in pomirjenja na narodnem in političnem polju ter v interesu poboljšanja ekonomskega stanja vsega prebivalstva, predvsem pa širokih delovnih množic, ki se danes nahajajo v težkem gospodarskem položaju.

Z zadovoljstvom ugotavljamo dejstvo, da so vse stranke bivšega CLN-a izrazile pripravljenost nadaljevati pogajanja in priti tudi do konkretnega sporazuma z nami. Mislimo le, da to ne sme ostati samo pri ugovorih, ampak da je treba preiti k dejanju in takoj nadaljevati prekinjena pogajanja. V interesu sporazuma je, da se ta pogajanja pospešijo, da se vršijo vsaj enkrat tedensko in ta namen ostanki, dokler se ne doseže sporazum. Mnenja smo tudi, da bi morala biti javnost stalno obveščena o poteku teh pogajanj, da bi mogla pri odločanju o bodočem položaju Tržaškega ozemlja in življenju njegovega prebivalstva tudi sama sodelovati.

V tem duhu mislimo čim prej vsem strankam bivšega CLN-a tudi formalno predlagati, da se prekinjena pogajanja čimprej nadaljujejo. Ne smemo zanikati dejstvo, da smo pri teh pogajanjih naleteli tudi na večje težave — saj je to popolnoma razumljivo, vendar pa objava koncepta z naše in s strani strank bivšega CLN-a ki vsebujejo zadnje naše in njihove predloge za sporazum dokazuje, da smo mnogo teh težav premostili in približali naša stališča do vseh problemov, ki so bili predmet razgovorov. Tudi v bodoče bomo brez dvoma še naleteli na razne večje ali manjše težave, toda prepričani smo, da bomo tudi vse te težave premagali, če bo pri vseh obstojala resnična volja, doseči sporazum, če bodo pred vsemi v prvi vrsti prevladoval splošni interes naše skupnosti.

Konferenca Zveze koroških antifašističnih borcev v Celovcu

Dunaj, 18. junija (Tanjug). Zveza koroških antifašističnih borcev je imela v Celovcu prvo pokrajinsko konferenco, na kateri so razpravljali o stališču avstrijske vlade do antifašističnih borcev. Na konferenci so ugotovili, da še do danes nima veliko število antifašističnih borcev zagotovljene eksistence, medtem ko so fašisti in njihovi sodelavci še vedno na svojih položajih. Mnogim žrtvam fašizma še niso vrnilo premoženja, ki so jim ga odvzeli nacisti.

Na konferenci so sprejeli več protestnih resolucij, v katerih se ostro protestira, da je bil avstrijski izdajalec Guido Schmidt opoščlen in zahtevajo obnovo

procesa proti njemu. Nadalje zahtevajo, naj pride pred sodišče vojni zločinec Maier Kaibitsch in njegovi sodelavci in da se vrne premoženje slovenskim izseljencem. Britanskim okupacijskim oblastem so poslali protestno resolucijo zaradi obsodbe zaslužnega partizanskega borca Karla Prušnika in tudi protest zaradi prepovedi združevanja koroških partizanov.

Na konferenci so izvolili novo vodstvo zveze. Na koncu je govoril predstavnik slovenskih partizanov, ki je izrazil pripravljenost slovenskih partizanov, da še nadalje sodelujejo v skupni borbi proti fašizmu.

Rezultati doslej sklenjenih pogodb za proste presežke žita v žitornodnih okrajih

Od predvidene količine so posamezni žitornodni okraj doslej sklenili pogodbe za proste presežke žita v naslednjih odstotkih (v oklepaju število sklenjenih pogodb):

1. LENDAVA	240% (1625)
2. RADGONA	182% (2326)
3. LJUTOMER	138% (2123)
4. MUR. SOBOTA	84% (3099)
5. PTUJ	77% (3336)

Ljubljana, 18. junija 1947.
(Iz pisarne ministrstva za trgovino in preskrbo LRS.)

Zasliševanje gestapovskih zločincev v Mariboru

Med Avstriji in Nemci ni bilo nobene razlike pri uničevanju Slovencev

Maribor, 18. junija.

Včeraj ob 17. uri se je pričelo zasliševanje Kramhöller Georga, avstrijskega državljana, ki je bil vodja Gestapa v Trbovljah in pozneje v Celju, kjer je zagrešil številne zločine. Zagovarjal se je, da »v njegovih zaporih niso mučili ljudi in da sta umrla samo dva«, dočim je trboveljski grobar izpovedal, da je noč za nočjo moral iz zapora odvažati mrtve na pokopališče in to v najstrožji tajnosti. Vse te žrtve so bile strahotno mučene in zmahljene.

Obtoženi se je udeležil tudi vrste akcij proti partizanom in bil vodja skupine v Frankolovem, kjer je bilo obsejnih 100 talcev. Sedaj trdi, da ni bil takrat tam, kar pa mu ovirajo obtoženi Stige. Vsa Kramhöllerjeva obramba sloni na tem, češ »da se ni udeleževal akcij, da je bil na dopustu« in podobno. Hkrati pa je napredoval od navadnega kriminalnega uradnika do šefa Gestapa v Trbovljah in potem v Celju, kjer je imel Nurker nekaj časa svoj sedež. Priznal pa je, da je 35 žrtve iz celjskih zaporov izbral on sam izmed pripornikov. Njegovo krutost dokazuje dejstvo, da je iz Trbovelj pošiljal v celjske zapore aretirance s polomljenimi nogami in rokami, kar je potrdil tudi soobtoženi Wiegeler.

»Ubijati ujetnike je bila dolžnost zavednega Nemca«

Nato je bil zaslišan 27letni Kurt Gmoser, tipičen primer zagrizenega nacističnega, ki je zanikal vse obtožbe. Toda pod težo dokazov je moral priznati, da se je z naslado udeleževal akcij proti borcem NOV in na lastno pest brez slehernege postopka ubijal in streljal ujetnike partizane, češ da je bila to dolžnost vsakega zavednega Nemca. Dokumenti nacističnega sodišča iz okupacijske dobe ga slikajo kot človeka, ki je skrajno nevaren tudi lastnini. Priznal je, da je bil kot vodja Hitlerjeve mladine navzoč pri vseh akcijah. Ujetega partizana Korena je lastnoručno ustrelil v tilnik. Brez vprašanja je priznal, da je ropal ure, jedilni pribor, nakit in razno drugo blago.

Dasi rojen v Gradcu, se smatra še danes za rojenega nemškega državljana, za katerega so bila povelja Hitlerja sveta. Svoje odgovore na vprašanja predsednika razvoja v nacistično ideologijo in z njo hoče opravičevati svoje zločine, češ »da je bila to njegova dolžnost kot državljana nemškega rajha«. Nemški napad na Jugoslavijo je utemeljeval s Hitlerjevo teorijo, češ »da je bil nemški narod potreben življenjski prostor«. Da bi zmanjšal odgovornost za svoje zločine, je zatrjeval, da o vseh teh stvarih ni nič razmišljal, kajti pravemu Nemcu ni bilo treba misliti, saj so zanje mislili Hitler in njegova vlada.

Dasiravno je bil vodja hitlerjeve mladine v Slov. Bistrici in skušal vzgojiti nov kader nacističnih zločincev, je sedaj zatrjeval, »da je bila njegova naloga samo to, vzgojiti krepak nemški rod in usposobiti mladino za vojaško službo«. Ko ga predsednik vpraša, ali mu je znano, kako so ocenjevali nemško mladino vrhovni voditelji nacizma, pravi, da ne ve. Nato mu predsednik odgovori: »Za nemško mladino so priznavali samo tisto mladino, v katerih je žarek iz oči zverinski odsev in tudi v ste vzgajali in pobijala poštene ljudi, kakor ste jih ubijali vi.« Obtoženeč »Tako mi je bilo naročeno in tako sem delal, drugih načrtov pa nisem poznal.«

Ob 21.30 je bila sodna razprava prekinjena.

Danes ob 8 se je pričelo zasliševanje obtoženega Laziča Boška, jugoslovanskega državljana, orožn. kaplarja, nacističnega špijona in nameščena Gestapa v Celju.

Obtoženeč se čuti krivega razen nekaterih točk obtožnice. Podrobno opisuje svoje prodiranje vohunsko delovanje v stari Jugoslaviji in vso svojo krivdno valj na žandarmerijsko vodstvo. Prizna, da je nacistična organizacija »Kulturbund« zbirala podatke in jih dajala v južnovzhodni institut v Gradcu. Podatki so bili odposlani dve leti pred okupacijo Jugoslavije. V njih so bili seznami ljudi, ki naj bi bili aretirani takoj po okupaciji Spodnje Stajarske.

Na vprašanje, kje je bila izhodna točka za napad na Jugoslavijo, prizna: »Iz Avstrije.« — »Ali so se Avstriji enako borili proti Jugoslaviji kot Nemci?« Na to odgovori, da ni bilo nobene razlike. Avstriji so sprejeli Nemce v svojo državo brez najmanjšega odpora. Nadalje prizna, da so bili vodje »Sta-

jaerske domovinske zveze« na Spodnjem Stajerskem večinoma Avstriji in ravno tako je bil sestavljen upravni aparat iz večine Avstrijev, ki so imeli tudi večino v Gestapu. Izpoveduje, da so bila mesta Celovec, Gradec in Dunaj znotraj predvidene akcije na slovenskem ozemlju. Pri tem gnusnem delu so sodelovali razni izdajalci drugih narodov, med njimi tudi Lazič, ki po izmikanju priznava, da je izdal svoj narod.

Župnik — vodja kulturbunda in gestapovec

Med nadaljnjim zasliševanjem priznava, da se je povezal z evanđeljskim župnikom dr. Mayem, ki je bil vodja Kulturbunda in gestapovec v Celju. — Trdovratno pa zanika, da bi z gestapovcem Avguštinom aretiralec Prece Marijo iz Celja, je odpeljal v zapore Starega pisarka, kjer jo je pretepal z bikovko do nezavesti. Ko se je osvestila, je nadaljeval s pretepanjem, pri čemer je žrtvi spodrsnilo, da je padla, nakar sta jo z Avguštinom breala v trebuh, hrbet, glavo in želodec, češ da je interesanten nozomet. Preživela žrtve Prece Marija pred sodiščem potrdi resnico, obtoženeč pa kljub temu zanika.

Obtoženeč tudi laže, da bi v zaporu nečloveško pretepal Stojana Franca, ki pred sodiščem izpriča, da ga je obtoženi Lazič z nekim gestapovcem nečloveško pretepal, pri čemur mu je zvezal roke, krčil noge, dal roke čez kolena, pod roke pa mu vtaknil kol, hoteč na ta način iz njega izsiliti priznanje. Priznati pa končno mora, da je sodeloval pri aretacijah, zaslišanjih in mučenjih deloma ugotovljenih žrtve.

Zanika, da bi kot tolmač izvrševal grozodejstva. Tožilec pa mu dokaže, da je bil dejansko strokovni referent, ki ni vršil samo posle tolmača. Obtoženeč zanika, da bi mučil in pretepal zaprtega dr. Korena Lojzeta, hoteč izvelič iz njega podatke o narodno osvobodilnem gibanju, pri čemur ga je tako zverinsko mučil, da je žrtve poskušala napraviti samomor, nato pa ga je predlagal za ustrelitev, ki je bila izvršena 1942. leta v Celju. Sodnik prečita originalno pismo žrtve, ki ga je pisala iz zapora. Priča Veder Viktor potrdi, da je Lazič dajal žrtvam v usta robec, da niso mogle pri pretepanju kričati.

Obtoženi Lazič je v juliju 1942 po nalogu vodje nemške špijonažne službe dr. Webra odstopal na Hrvaško, kjer je organiziral špijonažno službo in radio oddajo postajo »Abwehr«. Bil je v Zagrebu, Osijeku, Sarajevu, v maju 1944 pa je odstopal v Mostar, da je od tam preko nove radio oddaine postaje poročal o oborožitvi, prodiranju in izkrcenju NOV. Obtoženeč priznava, da je dvakrat dnevno pošiljal okrog svoje obveščevalce, podatke pa dajal dr. Webru. Vohunsko službo je vršil zato, da bi pripravil ugodna tla za NDH in zasedbo po zapadnih zaveznikih.

Po kratkem odmoru so privedli v dvorano obtožena Gaida Huga, Avstrijec. SS Sturmsharführerja in referenta Gestapa v Mariboru, kjer je prevzel vodstvo referenta IV 1b komandanta SIPO in SD ter postal namestnik vodje IV. oddelka. Obtoženeč je izrazil kriminalni tip in jeclja pri svojem zagovoru. Zanika, da bi bil namestnik referenta Strohmayerja. Leta 1926 je stopil v službo policije, na koncu marca 1938 pa v Gestapo. Jeseni istega leta je postal član NSDAP.

Zločinec trdi, da ni bil okupator

Pravi, da je v Mariboru izvršil odredbo o aretaciji nemškemu rajhu sovravnih ljudi, zanika pa, da bi prišel na slovensko ozemlje kot okupator, češ da v Franciji, kamor je bil poslan, ni izvajal nobenega nasilja. Priznava, da se je udeležil akcije na Razvanje, kjer je bila iz zasede ubita neka oseba, vendar pa popolno krivdo zvrca od sebe. Direktno se ne čuti odgovornega, ko se je 20 gestapovcev udeležilo akcije na neko hišo v Studeneh, kjer so bili ubiti štirje funkcionarji OP, neka ženska in pripornik, ki ga je Gestapo uporabljal v svoje kritje.

Priznava, da se je udeležil akcije v Jarenini, odvrča pa sokrivdo smrti tovaršiče Spele, ki se je zaradi mučenja v zaporu obesila. Obtoženeč trdi, da je nemška vojska izvrševala čistke v okoličih Slovenigrada, kjer so uleteli tri partizane in eno partizanko. Predsednik sodišča pa mu dokaže, da so tako akcije izvršili gestapovci v prepričanju, da

vojska ne more dosledno izvesti uničenja Narodno osvobodilne vojske in iztrebljenja slovenskega ljudstva. Obtoženeč polglasno odgovarja: »Da.«

Obtoženeč se čuti krivega za zločine, ki jih je izvršil kot vodja izpostave v Slovenskih Konjicah. Usoda Ferič Franca, ki so mu izropali stanovanje in ga poslali v gestapovske zapore, mu ni znana in ne priznava poostrege zasliševanja. Predsednik ga opominja, da bo imel priliko pred pričami o tem slišati. Priznava, da so gestapovci pobili Jenka Ivana iz Tolstege vrha pri Konjicah, trdi pa, da je svojo nalogo izvršil »na povelje nadrejenih«.

Glade dezertiranja iz nemške vojske mu predložijo okrožnico žandarmerijske postaje iz Celja, iz katere je razvidno, da je Gestapo samovoljno razpotal nad usodo vseh, ki so dezertirali. Na vprašanja, zakaj je aretirani okoli 50 izseljencev, ki so pobegnili iz nemških taborišč, in jih poslal nazaj, trdi, da je poslal samo nekatere. Trdovratno zanika, da bi preseljeval slovenske ljudi.

Ob 15. uri popoldne se je pričelo zasliševanje obtoženega Winklerja Jožeta, komandanta varnostne policije v Celju, ki je sodeloval pri prisilnem izseljevanju slovenskega ljudstva na Hrvaško in v Srbijo ter na prisilno delo v Nemčijo. Pred sodiščem drzno odgovarja in trdovratno zanika vsako krivdo ter zatrjuje, »da je samo izvrševal povelja predpostavljenih«.

Priznava, da se je udeleževal takime-novanih očiščevalnih akcij proti NOV, izvija pa se, češ »da je bila njegova edina podrejena. Na obtožbo, da je 1943. leta plenil zasebno imovino po slovenskih vaseh in za svojo uporabo nabral v Krškem dva vagona pohištva ter ga ob preselitvi odpeljal s seboj, drzno odgovarja, da je to laž. Predsednik opozorja obtožena, ki zanika vsako krivdo in je nesramen, naj se dostojno vede. Na vprašanje, ali se zaveda, da je krivdno preseljeval slovenske družine, drzno odgovarja, da bi izvršil vse, če bi dobil izrecna povelja nadrejenih.

Zasliševanje prič

Po kratkem odmoru se je pričelo zasliševanje prič. Potekel Otmar iz Trbovelj pojasni, da sta bila na predlog Kramhöllera dva njegova brata ustreljena, družina pa odgnana v koncentracijsko taborišče Oswiecim, kjer so oče, mati in dve sestri umrli. Obtoženeč kljub tej izjavi zanika svojo krivdo. Priča Grobal Rudolf izpove, da je bil poklican nekoga večera v Gestapo v Trbovlje, odkoder je moral odnesti eno krsto. Ker se mu je to zdelo sumljivo, je krsto odprl in v njej našel napol ubitega Krammerja, ki je imel izbito oko, zlomljen tilnik, razsekano telo. Mlaker se ni sam obesil, ampak so ga ubili gestapovci po odredbi Kramhöllera. Priča izpoveduje, da je po nalogu Gestapa moral pokopati šest mučenih žrtve.

Obtoženi Stage Kurt prizna, ko mu priča Alič Franjo pokaže sliko svoje 21 letne hčerke, ki je bila zavrtno umorjena, da jo pozna. Vidovič Marija izpove, da je Wiegeler krivec smrti njegovega moža in brata, ki sta bila živa sežgana v gospodarskem poslopju v Pekrah, ostanke njegovega moža pa so gestapovci pokopali na gnoju. Pozneje so vrgli mater v gnojno jamo. Obtoženi Stage odgovarja, da je za ta dogodek zvedel šele sedaj po izpovedbi prič. Wiegeler pa priznava, da je bil soudeležen pri tej akciji.

Zajdela Franc opisuje, kako ga je obtoženi Wiegeler v spremstvu 30 kozakov aretirani in ga v ljutomerskem zaporu mučil do nezavesti, nakar mu je gestapovec s čevlji izbil zobe. Ob drugi priliki mu je tiščal s kleščami igle za nohte na nogah, nato pa ga je poslal v Dachau. Obtoženeč v splošnem priznava svojo krivdo. Periču Franju so v mariborskih zaporih zvezali roke na hrbtno, ga obesili, mu žgali s cigaretnimi ogorki brke in usta ter topli z bikovko po glavi do nezavesti. Obtoženi Stage Kurt trdovratno zanika najmanjšo krivdo, češ »da mu taki primeri niso bili nikoli poznani.«

ZASEDANJE VSESLOVANSKEGA KOMITEJA V VARŠAVI

Slovanski narodi se morajo boriti proti angloameriškem imperializmu

Varšava, 18. junija (Tanjug). Za referatom generalmajorja Božidara Maslariča na zasedanju plenuma Vseslovenskega komiteja so govorili predstavniki posameznih slovenskih komitejev.

Predsednik Slovenskega komiteja FLRJ dr. Stevan Jakovljevič je dejal, da izdaja komite časopis »Slovensko bratstvo« in da je bilo na sestanku slovenskih akademikov in znanstvenikov 16. decembra 1946, med zasedanjem Slovenskega komiteja FLRJ predlagano, naj bi ustanovili »znanstveni svet«, ki bi imel nalogo poglobljati vezi med znanstveniki Jugoslavije in ostalih slovenskih držav. Ustanovljen je bil organ komiteja »znanstveni svet« z več odseki.

Zaradi čim boljše razporeditve dela je Slovenski komite Jugoslavije ustanovil ruski, ukrajinski, češki, poljski in bolgarski odsek ter odsek za sodelovanje s slovenskimi manjšinami in izseljenci. Med najvažnejše naloge teh odsekov spada propaganda vselovenskega gibanja ter medsebojno spoznanje slovenskih narodov.

Dr. Jakovljevič je nadalje dejal, da je Slovenski komite Jugoslavije sklenil iz-

dajati svoj vestnik, da je organiziral razstavo »Borba slovenskih narodov za svobodo in neodvisnost«, razstavo bolgarske knjige in razstavo, posvečeno Lužiškim Srbom.

Pri vseh svojih akcijah, je Slovenski komite poudarjal slovensko solidarnost in bratstvo med slovenskimi narodi z južnaškimi narodi SZ na čelu.

Nova Jugoslavija stopa pogumno po poti demokratičnega razvoja. Narodi Jugoslavije se zavedajo, da jim je dala možnost svobodnega razvoja narodno-osvobodilna borba ter pomoč Sovjetske zveze.

Jugoslavija je pričela leta 1947. s planskim gospodarstvom. Osnovna naloga petletnega plana je, da izpremeni agrarno Jugoslavijo v državo s široko razvito industrijo in s tem ustvari podlago za gospodarsko neodvisnost Jugoslavije. Vsi naši narodi, združeni v Ljudski fronti in pod vodstvom maršala Tita, so glasno odobravajo politiko naše vlade.

Za dr. Jakovljevičem so ostali predstavniki bratskih slovenskih narodov govorili o delu svojih komitejev, nakar se je razvila diskusija.

GOVOR SOVJETSKEGA DELEGATA KORNEJČUKA

Več udeležencev je govorilo o zgodovini slovenskega gibanja. Sovjetski delegat Kornejčuk je naglasil, da se mnogo govori o zgodovini, da pa bi bilo treba več govoriti o sodobnih nalogah.

Tudi najpomembnejši zgodovinski dogodki ne smejo ovirati naših sedanjih nalog in borbe, ki je nujno potrebna. Slovani čutimo novo domoljubje, ki gre preko meja naših držav. Za ta čustva dolgujemo mnogo velikemu ruskemu narodu, ki je ponesel nepremagljivo zastavo skoz Beograd, Prago in Varšavo. Neofašisti skušajo med slovenske narode zedinjene v boju, vnesti idejo o združenih evropskih narodih. V ZDA se vodi velika borba v tisku in radiu v vseh jezikih ne glede na materialne stroške, da bi narode v Evropi prepričali, da se lahko v atomskem stoletju obdrže samo pod angloameriškim protektoratom.

Te ideje o svetovnem gospodstvu so neofašisti prevzeli od nemških fašistov ter jih prilagodili potrebam angloameriškega imperializma. Nemški fašizem je bil zver podzemlja, to pa je zver z belimi rokavci. Boriti se je treba, da bi

jim odstranili krinko demokracije in pokazali, da je to slabše od nemškega fašizma, kajti za denarjem, ki ga ponujajo, skrivajo svoje prave namene. Poklicani smo, da se borimo proti temu neofašizmu.

Narodi preživljajo še vedno mnoge težave in zdravijo težke rane, književniki pa, kakor da ne bi videli trpljenja narodov, govore o »čisti umetnosti«, ki nima nič skupnega s stvarnostjo, namesto da bi vplivali narodu moč za obnovo. Naši intelektualci se hočejo oddaljiti od stvarnega življenja. Proti temu se moramo boriti. Proti ideologiji atomske bombe in tistih, ki hočejo porušiti mir, se morajo dvigniti glasovi pisateljev vseh narodov. Na žalost ne slišimo glasov pisateljev in javnih delavcev iz Anglije in ZDA. Ti se niso uprli te ideologiji, niso vzeli v zaščito miru in demokracije, niso vzeli v zaščito SZ, ki je dala toliko žrtve v dobro vsega sveta, ampak jo celo blatijo.

Kornejčuk je na koncu poudaril, da morajo Slovani budno paziti na različne spletke ter varovati bratstvo in enotnost slovenskih narodov.

Do konca I. 1951 se bo vrednost industrijske proizvodnje LR Srbije povečala za 458%

Beograd, 18. junija (Tanjug): Odbor za gospodarski plan in finance LR Srbije je imel včeraj sejo na kateri je začel razpravljati o zakonskem predlogu o petletnem planu razvoja narodnega gospodarstva LR Srbije v letih 1947 do 1951.

V načelni razpravi o predlogu petletnega plana je predsednik planske komisije Melentije Popović podal obrazložitve, v kateri je med drugim rečeno: »Naš petletni plan poseveča posebno pozornost kovinski industriji, proizvodnji potrebščin za gradnjo, da bi se na ta način pospešila in pocenila gradbena dela in potrebščin za kmetijstvo, da bi se dvignila tehnična stopnja kmetijstva. Naš plan poseveča tudi prav posebno pozornost industriji gradbenega materiala, da bi lahko v petih letih kar najhitreje in najceneje dovršili obsežna gradbena dela.

Vrednost industrijske proizvodnje se bo povzpela od 5,6 milijard v letu 1946 na 25,6 milijard dinarjev v letu 1951. Povečala se bo torej za 458%. To povečanje je posebno očitno pri kovinski industriji (od 0,5 na 3,7 milijard) in industriji gradbenega materiala (od 0,25 na 1,86 milijard). Na enega prebivalca bo prišlo namesto 863 dinarjev vrednosti industrijske proizvodnje 3.743 dinarjev. To velja za republiško in lokalno industrijsko proizvodnjo, primerljajoč leta 1946 in 1951.

Petletni plan LR Srbije ima v načrtu zgraditev velike plovnice, ki bo dolga več kot 240 km, to je prekopa Dunav-Tisa s sistemom namakanja. Ko bo dograjen ta velikanski objekt, bomo dobili velik melioracijski sistem, ki bo preprečeval poplave in pospeševal na-

makanje in odvajanje vode, sistem hidrocentral za preskrbo Vojvodine, sistem umetnih ribnikov in sistem vodnih prometnih zvez. S tem velikim delom bomo najrodovitnejša polja naše dežele, ki obsegajo površine več stotisoč hektarjev, namakali s prekopi in umetnim dežjem.

Naglo bo rasel Beograd kot prestolnica FLRJ ter gospodarsko in kulturno središče vse države. Za obsežna dela ureditve mesta je določena vsota 7.760.000.000 dinarjev. V tej vsoti pa niso obsežna dela v novih mestnih delih na levem bregu Save in tudi ne veliki objekti, ki jih bo zgradila bodisi zvezna vlada in njene ustanove ali pa republiška vlada.

V načrtu petletnega plana je še likvidacija nepismenosti, sedemletno šolanje 60% otrok, gospodarstvu bo treba dati najmanj 125.000 visoko kvalificiranih delavcev, ki bodo lahko delali v moderni industriji, strokovne šole bodo morale imeti prostora za 50.000 učencev, v petih letih bomo morali imeti najmanj 44.000 strokovnjakov s srednješolsko izobrazbo in več kot 14.000 visoko izobraženih strokovnjakov s končano univerzo. Petletni plan računa tudi z nadaljnjim razvojem znanosti in tehnike in z nadaljnjim razcvetom umetnosti. Za izpolnitev teh nalog pa je treba imeti materialno podlago in se bodo zato po petletnem planu ustanovljali znanstveni inštituti in laboratoriji v industriji, gradila se bodo univerzitetna in druga povelja, reorganizirala se bo Srbska akademija znanosti, ki bo dobila znanstvene inštitute, gradili pa se bodo tudi drugi objekti, ki bodo služili znanosti in umetnosti.

NAŠ TURIZEM POTNI VTISI IZ ČRNE GORE

Bila je nedelja. Ko je vozil avto skozi Konavle, smo zagledali na nekem travniku množico domačinov. Še so mi bila v očeh kakor sneg bela oblačila Konavljank in lepi kakor iz kamna izklesani obrabi, ko me je zdrnila iz zamišljenosti Vojkina napoved: »Prišli smo v Crno goro.« Cez dva dni, ko smo se vozili iz Bara, pa nam je Vojko povedal: »Tu se je pred prvo svetovno vojno končala naša država. Prav do sem je segala Avstro-Ogrska.« Danes je črnogorska država mnogo večja kakor je bila v preteklosti. Razne imperialistične države so stiskale to malo državico skozi stoletja, nekaterikrat so jo stisnile v najsamotnejše hribovite predele, tretjeti je niso mogle, svobode ni mogel vzeti črnogorskemu narodu nihče. Po stoletnih bojih je danes črnogorska država zajela v svoje meje ves svoj narod.

Od kod tolikšna moč črnogorskega naroda, da je mogel obdržati svojo svobodo tudi v najtežjih časih? Mislim, da v veliki navezanosti črnogorskega ljudstva na svojo rodno grudo. Črnogorec je zaljubljen v svoj domači kraj in preko njega v svo Crno goro. S posebnim ponosom ti govori o svojem kraju, kot bi to bilo najlepše in največje mesto na svetu. Res je, da se to nagnjenje lahko razvije v škodljiv lokalpatriotizem, toda s pravilno vzgojo se to da preprečiti, in prav iz te zakoreninjenosti v domači kraj, je rasla Črnogorcem ljubezen do svoje ožje domovine in preko nje, kakor smo videli v zadnji vojni, do vse Jugoslavije. Črnogorci so se v narodno osvobodilni vojni junaško borili in od vseh naših narodov dali največje žrtve. Crna gora je dala v tej vojni 50.000 človeških življenj, šteje pa samo 350.000 prebivalcev. Vsak sedmi Črnogorec je torej dal življenje za svobodo.

Črnogorec je zaljubljen v svoj domači kraj. Tak je bil tudi župnik iz Perasta v Boki Kotorski, ki nam je s pravim ognjem pripovedoval o ruski pomorski akademiji, ki jo je v Perastu ustanovil Peter Veliki. Hiša Marka Martinovića, da še stoji. Ta je bil prvi učitelj ruskih kapetanov. Prav s takim ognjem nam je župnik povedal, da je bil Matija Zmajević, prvi admiral ruske mornarice, ki je na Baltiku potokla Svede, doma iz Perasta.

Prav tako zaljubljen v svoj domači kraj je bil tudi mentor, ki nas je vodil po Kotorju. Peljal nas je v muzej bokeljske mornarice. Rekel mi je: »Ne videti zastave bokeljske mornarice, se pravi, ne videti v Kotorju ničesar.« Pripovedoval nam je o bokeljski mornarici, ki je bila ena najslavnejših vse do izuma parnika in do razvoja plovbe med Ameriko in Evropo.

Taki kot ta dva so bili tudi naši črnogorski spremljevalci. Govorili so nam o Lovčenu, kakor bi bila to edinstvena gora na svetu. Sicer pa moram priznati, serpentine avtomobilske ceste, ki jim prav sedaj razširjajo ovinko, so nekaj edinstvenega. Najprej vidiš pod sabo samo del Koterskega zaliva z me-

Cetinje je bilo že pred vojno priljubljena izletniška točka. Največ so prihajali izletniki iz Dubrovnika. V Grand hotelu se je lahko prehranilo do 500 ljudi. Toda hotelirji v Dubrovniku so natvezili turistom, da gori ni mogoče ničesar dobiti. Tako so prihajali izletniki v Cetinje vsi otovorjeni z jestviniami in jiačo.

Cetinje je bilo pred vojno administrativno središče Črne gore, najprej sedež kraljevine (kraljev dvorec je sedaj spremenjen v muzej), v stari Jugoslaviji pa sedež zetske banovine. Po gospodarskem pomenu pa je bilo glavno mesto Podgorica, sedaj Titograd. Sedaj bi Titograd moral postati tudi administrativno središče, toda v

izdajalcem, organizatorjem četnikov, se je imel okupator zahvaliti, da je mogel pozneje moriti in požigati po Crni gori. Cez 30 ofenziv je šlo skozi to malo deželico. Trpljene črnogorskega naroda je bilo brezmejno. Toda duha odpora v njem niso mogli uničiti.

Zopet se je zasvetilo pod nami. Zagledali smo morje, sinje kot nebo. Avto se je spuščal po serpentinah. Zagledali smo Budvo in na morju malo naselje Sv. Stefan. Oboje se je videlo kot dve lastoviji gnezdi, prilepljeni na skalno steno.

Budva je majhno mestce z ozkimi, senčnimi ulicami, okrog in okrog obzidano. Človek bi rekel: otroci so se igrali, pa so sezidali to malo igračko.

Sv. Stefan v črnogorskem Primorju.

vojni je bil 95% porušen in ga še ni bilo mogoče obnoviti. Zato so razene enega, še vedno vsa ministrstva v Cetinju.

Crno goro je v zadnji vojni doletelo veliko razdejavanje. Poleg podeželja, so bila razena Cetinja in obmorskih krajev porušena tudi vsa mesta. Glavne obnovitvene naloge Črne gore v teh dveh letih so bile, postaviti zasilna prebivališča za brezdomce. Sele sedaj pričenejajo za definitivno obnovo. Najvažnejša njihova industrija so žage in opekarne. Nekaj opekarne so zgradili povsem novih.

Kmalu smo zapustili Cetinje. Cesta se je jela dvigati. Znašli smo se na skalovitem svetu, da bi rekel tu raste kamenje, redko grmovje je tu samo za plevel. Kako morejo živeti ljudje med tem kamenjem? Toda vsa Crna gora ni taka. Severno so tudi gozdovi. Ob rekah so polja. Imajo tudi štiri traktorske postaje, v Titogradu, Nikšiću in Belem polju. Povedali so nam, da je letos 60 traktorjev izoralo 2500 hektarjev zemlje. Setveni plan so 90% izpolnili. Letos so žitarice že zavezle prvo mesto, toda počasi njihovo poljedelstvo prehaja na setev industrijskih

Imaš vtis, da bi vse mestce vzel v roko in ga ogledoval od vseh strani.

Poleg Budve stoji velik, modern »Hotel Avala«. Od daleč je bolj viden kot mestce. Tak hotel nikakor ne spada tja, arhitektonski učinek Budve je uničilen. Gostinski objekti in druge turistične naprave morajo biti take, da so v skladu z okolico. To je važno vprašanje našega turizma. Mi naše obale ne smemo uničiti, kakor so jo uničili v Italiji in Franciji. Primer »Hotela Avala« je primer, kako ne smemo graditi. Imamo na sto in sto kilometrov še nepokvarjene obale. Ker smo pri nas kapitalistični eksploataciji zavezali roke, jo bomo lahko uredili tako, da bo res služila oddihu delovnega ljudstva.

Drugi dan smo se mimogrede ustavili ob Sv. Stefanu. Na otočku, ki ga veže z obalo le ozek nasip, so stisnjene hiše, kakor bi se ovce stiskale pred volkom. Danes je to skoraj mrtvo mestce. Polovica hiš je praznih. Pred vojno je štel Sv. Stefan 117 prebivalcev, danes jih prebiva tam le 55. Z majhnimi popravili hiš, bi postal Sveti Stefan, eden najlepših turističnih krajev.

Vozili smo se proti Baru. Oljčni nasadi so postajali vse večji, vse gostejši. Nekje smo videli prave oljčne gozdičke. Oljke so tam glavno bogastvo prebivalstva. Takrat so že odvečete. Ljudje so nam rekli, da že 50 let niso tako zavezale kakor letos. Pričakujejo najboljše leto.

Stari Bar je napravil name poseben vtis; zdelo se mi je, da sem prišel v deželo knjig iz otroških let, ko sem čital o mrtvih, zakletih mestih, o divjih razvalinah z zakletimi kačami. Na gričku vidiš obzidje, ki je nekdanje obdajalo mesto, in med obzidjem razvaline starih stavb. Mesto je bilo požgano že leta 1887 v bojih med Črnogorci in Turki. Zažgali so ga Črnogorci, da so uničili turško posadko. Danes žive ljudje izven obzidja. Toda tudi ta del je zanemarjen. Tu je že pravi orient. Ko gledaš to zaostalost, ti nekaj težkega lega na srce.

Tudi v Ulcinju srečaš orient. Tudi tam je mesto zanemarjeno, nesnažno, razen modernih hotelov, ki so izven mesta. Tu bo potrebno še veliko delati. Z dvigom kulture se bo dvignila tudi civilizacija. Led je prebit. Rekli so nam, da se v Ulcinju uče pisati tudi 25-letni stari. V Crni gori uspešno vodijo kampanjo za pobiranje nepismenosti. Od nepismenih se jih je samo od novembra do maja navadilo 8% pisati.

Seveda bo treba te kraje tudi gospodarsko dvigniti. Ljudska oblast stori vse, kar more. Ljudje so nam rekli, da v dvajsetih letih stare Jugoslavije ni bilo toliko napravljena, kar je ljudska oblast napravila v dveh letih. Tudi v Crni gori bomo zgradili industrijo. V bližini Ulcinja je solarna, ki bi lahko krila dve tretjini naših potreb po soli. Treba bo zgraditi železnice. Do sedaj so v Crni gori imeli le dve kratki, ozkotirni železnici: Bar-Virpazar in Trebinje-Nikšić. Letos je Črnogorska mladina začela graditi železnico Nikšić-Titograd. Tu je največja gradnja v Crni gori. Z razvojem industrije, z graditvijo železnice, z melioracijami zemljišč, se bo dvignilo gospodarsko stanje Črne gore. Mnogo bo lahko k temu pripomogel tudi tujski promet. Crna gora je ustvarjena, da se v njej razvije turizem. Ima krasne planine in najlepše plaže na našem Jadranu. Ze letos lahko črnogorsko Primorje sprejme precejšnje število letoviščarjev. Cene so nižje kot drugod, oskrba dobra. Kdor bo samo enkrat prišel v Budvo, v Petrovac, v Miločer, v Sutomore, v Novi Bar, v Ulcinju, si bo zaželel znova in znova iti tja dol.

Nova velika zmaga graditeljev proge Velik nasip pri Doboju zgrajen

Graditelji mladinske proge Samac-Sarajevo na 14. in 15. odseku so v kratkem času nasuli in utrdili velik nasip iz več tisočev kubičnih metrov zemlje; tako so izpolnili obveznost: zgradili so velikanski nasip v določenem roku. Z dogotovitvijo tega nasipa je bila izvojevana ponovna velika delovna zmaga na mladinski progi. Graditelji so delali podnevi in ponoči — pod izredno težavnimi pogoji. Njihovo geslo je bilo »Petnajste julija mora prvi vlak prevoziti novo progo od Samca do Doboja!« Pri tem so imeli nenehno pred očmi obveznost LMJ, da mora prvi vlak prevoziti mladinsko progo najpozneje 29. novembra. Za izpolnitev svoje naloge so vložili vse svoje sile ter delali zelo požrtvovalno ob uporabi vseh pridobljenih izkušenj. Pokazali so, kako se je treba boriti za izpolnitev prezetih obveznosti, kako je treba organizirati tekmovanje in delo na stavbišču.

Ob koncu dela pri nasipu je bil prirejen velik miting. Na njem so graditelji manifestirali ter proslavljali svojo veliko delovno zmago. Prisostvovali je tudi komandant glavnega štaba Ba-

trič Jovanović, ki se je zahvalil graditeljem in jim čestital k veliki delovni zmagi. Pozval jih je na nova delovna junaštva. Graditelji so na mitingu prevzeli nove obveznosti. Prečitani je bil tudi sklep glavnega štaba, da se izreče priznanje in zahvala vsem brigadam, ki so delale pri tem velikem nasipu.

Odhod britanske mladine na mladinsko progo

London, 18. junija. Dopsnik Tanjuga poroča: Včeraj je odpotovala iz Londona prva skupina britanskih mladincev v Jugoslavijo, kjer se bo udeležila gradnje mladinske proge Samac-Sarajevo. V tej skupini so mladi delavci in študentje iz vseh predelov Velike Britanije. Njihovo potovanje je organiziralo britansko-jugoslovansko združenje in Londonu.

Londonski tisk posveča veliko pozornost odhodu te skupine v Jugoslavijo. Casopisa »Evening Standard« in »Manchester Guardian« objavljata zlasti tople članke o tej skupini mladincev ter podatke o mladinski progi Samac-Sarajevo.

Ustaški stožernik Ciril Kralj obsojen na smrt

Osijek, 18. junija. Ljudsko sodišče v Osijeku je obsodilo na smrt z ustrelitvijo Cirila Kralja, ustaškega stožernika, poglavnikovega bojnika in enega najbližjih sodelavcev krvnika Anteja Pavelića.

Ta ustaški zločinec je leta 1935 postal član ustaške teroristične organizacije in je v Italiji dokončal teroristično šolo. V aprilu 1941 je prišel s krvnikom Pavelićem v Zagreb in dobil važen položaj v ustaškem glavnem stanu. Leta 1942 ga je Pavelić kot zaupnega človeka poslal v Slavonijo, kjer je ustanovil taborišča za zaprte rodoljube in organiziral ustaške kazenske ekspedicije. Na njegov ukaz so zaprli 120 ljudi iz okolice Slatinskega Brenovca, ob koncu leta 1942 pa več kot 170 Srbov iz okolice Virovitice. Te rodoljube je poslal nato v taborišče smrti v Jasenovcu, o koder se nobeden ni vrnil. Isto usodo je doživelo tudi 100 Srbov iz okolice Slavonske Orašovice. Na njegov ukaz so v okolici Vočina zverineško poklali več kot 500 ljudi. Obtoženec je odražal množične aretacije, mučenja, kljanje in preganjanje Židov in ropanje njihovega imetja.

Na čaršiji v Ulcinju.

stom Kotorom, ki je še vedno obzidano in se zidovi vzpenjajo v strmo pobočje prav do trdnjave Sv. Ivana. Počasni pa se veča morsk gladina. Enkrat vidiš Tivatski zaliv, nato spet Koterski, nazadnje pa se vsa Boka razgrne pred tvojimi očmi z načikanimi mesteci ob obali: Hercegovni, Zelenika, Risan, Perast, Kotor, Prčanj, Tivat.

Ko smo se onostran prelaza spustili navzdol, je bilo prvo naselje Njegoski pod Lovčonom, rojstni kraj Petra Petrovića Njegosja, znamenitega črnogorskega vladike in pesnika »Gorskega venca«. Pokazali so nam njegovo rojstno hišo. Preprosta kmečka hiša je to. Prav tako preprosta je spominska plošča, ki je vzidana v hišo. Ne hiša, ne plošča ne izražata veličine Njegosovega duha. Morda ga bolj izraža mogočni Lovčen, na njegovem vrhu je Njegosova grobnica.

Kamor smo prišli, povsod so nas sprejeli z največjim gostoljubjem. Toda tako, kakor so nas sprejeli v Cetinju, nas niso sprejeli nikjer. Bilo mi je kot partizanskih dneh, ko smo zvečer potrkali na okna kake siromašne, samotne hiše. Videl si bil, da sami nimajo ničesar, pa vendar so ti hoteli dati vse, kar je premogla njihova hiša, pa če so šli sami brez večerje spat. Toda niso nam bili dali samo jedi, odprli so nam tudi svoja srca in počutili smo se med njimi kakor doma. Prav tak vtis sem imel ob sprejemu v Cetinju.

rastlin. Glavna bosta bombaž in tobak. Njihovemu poljedelstvu povzročajo letos glavne težave kobilice. Vodijo pa zelo uspešno borbo z njimi. Fronta je znala za to organizirati vse ljudstvo. Eno nedeljo prej je uničevalo kobilice 25.000 ljudi.

Spustili smo se navzdol. V daljavi se je zasvetila velika, ravna ploskev. Morje? Povedali so nam, da je to Skadarsko jezero. Pravijo mu tudi Skadarsko blato, ker je to samo poplavljenno kraško polje, kakor pri nas Cerknško jezero. Po svoji površini meri 50.000 ha. V načrtu pa so izsuševalna dela, s katerimi bodo pridobili 17.000 ha plodne zemlje. Melioracije pa izvajajo tudi na Leškem polju pri Titogradu. Tam so že skopali kanal za namakanje. Prav tako bodo meliorirali polje od Ulcinja do izliva Bojane.

Avto je zavil na desno, Skadarsko jezero se je skrilo nagledem očem. V skalnati ovali smo zagledali na pol porušeno vas. »Tam so Brajići,« nam je kazal Vojko. »Tu je 15. julija 1941 počila prva partizanska puška. Nekateri pa pravijo, da je počila prva partizanska puška v Virpazarju. Danes je težko ugotoviti, kdo ima prav. Takrat se je ves črnogorski narod hkrati dvignil v ustanak, med poedinimi kraji je bilo časovne razlike le nekaj ur.« Da, v Crni gori se je uprl ves narod. V nekaj dneh so osvobodili vsi Crno goro razen večjih mest, ki so jih imeli okrog in okrog obkoljene. Le domačim

Oblastni odbor Kosmeta je sprejel proračun za leto 1947

Priština, 18. junija. Šesto redno zasedanje oblastnega ljudskega odbora avtonomne Kosovsko-Metohijske oblasti se je včeraj nadaljevalo.

Finančni poverjenik odbora je prebral proračunski predlog odbora za leto 1947, ki je precej večji od lanskega. Predloženi proračun znaša 415.847.000 dinarjev dohodkov in izdatkov. Na proračune okrajni, in mestnih LO odpade 94.404.692 din. Razmerje v odstotkih je naslednje: proračun oblastnega LO 77,3%, proračuni OLO 18,4% in proračuni krajevnih LO 4,3%.

Za investicije in obnovo bodo porabili 95.100.000 din, za znanstvena dela, ljudsko prosveto in strokovno izobraževanje kadrov pa 58.825.000 din. Za socialno in zdravstveno zaščito ljudstva bodo izdali 92.340.004 din, za upravnii aparat pa 22,65% celotnega proračuna.

Ko je bil prebran proračunski predlog se je razvila razprava, v kateri so poudarili pomen proračuna za gospodarstvo Kosmeta v prvem planškem letu.

Oblastni odbor je soglasno sprejel proračun.

Pravična obsodba dveh špekulantov

Ljubljana, 18. junija. 16. t. m. sta bila pred okrožnim ljudskim sodiščem obsojena Ivan Rus, bivši veleposelnik, gostilničar ter lastnik valjčnega mlina, žage in več hiš iz Stranske vasi pri Grosupljem ter njegov sin Ivan Rus.

O njunem špekulantskem, protiljudskem delu smo že 25. marca t. l. poročali v »Ljudski pravici«. Preiskava je takrat ugotovila ne samo sodelovanje obeh obtožencev z okupatorjem, ampak tudi njuno špekulantsko sabotažno delovanje po osvoboditvi. Tako sta goljufala Navod pri oddaji presežkov žita in Mlekarsko zadržali pri oddaji mleka. Pri njem so bile najdene skrite velike količine žita, pšenice, sladkorja, jajc, vina, masla itd., in veliko blaga — samo rjuh 300 komadov, 45 moških oblek, čez 300 m blaga za perilo itd.

Na včerajšnji razpravi sta se hotela obtožena na razne načine izmotati, vendar jima to ni uspelo. Številne priče so odločno izpričale in potrdile njuno krivdo. Tako je mlinar, ki je bil zaposlen v mlinu, povedal, kako sta obtožena špekulirala s pšenico in korožo. Večjo množino pšenice ob osvoboditvi sploh nista prijavila, prav tako

tudi nista oddala presežka, ki nastane pri mletju. V mlinu se je mlelo izključno za Navod, kateremu je ta presežek tudi pripadal. Letos januarja je bilo v mlinu 4000 kg pšenice na zalogi. Ker sta se obtožena zbalala, sta jo od tega 2000 kg prodala Naprozi kot prostovoljni presežek in dobila zato tudi nakaznice za blago in usnje. Obtoženi Ivan Rus tudi presežek korože na opozorilo mlinarja ni oddal, temveč je bil zaplenjen šele ob preiskavi. Presežek korože iz leta 1945 in 1946 pa so pokrmlili živini.

Razprava je pokazala tudi, da so med okupacijo zrezali na žagi za okupatorja več lesa, kot je bilo prvotno ugotovljeno, in to okrog 70 vagonov. Priče so nadalje potrdile, da obtožena nista izpolnjevala odredb naših ljudskih oblasti. Tako sta Mlekoprometu v Grosupljem oddala čez 800 litrov mleka manj kot sta imela določeno.

Sodišče je Ivana Rusa st. obsodilo na 7 mesecev odvzema prostosti s prisilnim delom, pri čemer je upoštevalo njegovo starost, ter na zaplemo vsega premoženja, Ivana Rusa ml. pa na 18 mesecev prisilnega dela z odvzedom prostosti ter izgubo političnih in državljanjskih pravic za dobo dveh let.

ZASEDANJE PLENUMA CENTRALNE UPRAVE ZVEZE RUDARJEV OD DELA RUDARJEV JE V VELIKI MERI ODVISNA CELOTNA IZVEDBA PETLETKE

V Beogradu je bil tretji plenum centralne uprave Zveze rudarskih delavcev Jugoslavije, ki je izredno pomemben glede na dejstvo, da bi se izkoriščanje našega rudnega bogastva, ki je tako važno za izvedbo petletnega plana, znatno izboljšalo, ako bi se bolje izvedla organizacija dela in tekmovanja po naših rudnikih.

NEKATERI RUDNIKI NE DOSEGAJO PROIZVODNEGA PLANA

Referat o nalogah zveze rudarjev pri izvedbi petletnega plana je imel predsednik centralne uprave zveze V. Nečak. Orisal je naloge, ki jih postavlja petletka pred naše rudarstvo in v okviru katere se mora proizvodnja premoga in železa povečati v primeri z letom 1939 za okrog trikrat, proizvodnja manganove rude za okrog 11 krat, proizvodnja svinca za skoraj šestkrat itd., nato se je pa zadržal na vprašanju, kaj morajo storiti sindikalne organizacije, da bi vse te naloge uresničile.

Pri izpolnjevanju proizvodnih planov iz majskega tekmovanja je bilo razen nedvomnih uspehov, ki so jih dosegli številni rudarski kolektivi, opaziti tudi razne pomanjkljivosti in napake, ki so vplivale na to, da so nekateri rudniki zaostali za planom. V največjem premogovniku v državi Raša je v majskega tekmovanja proizvodni plan zaostal za 7% zaradi pomanjkanja delovne sile, čeprav bi se dal ta problem z večjo iniciativo uprave podjetja, sindikalne organizacije in generalne direktije vsaj deloma rešiti. V Titovih rudnikih je plan proizvodnje zaostal za 15,6% zaradi neurejenih bagerjev, ki zaradi premajhnega prizadevanja vodstva podjetja in sindikalne organizacije niso bili pravočasno usposobljeni. V rudniku Hrašnik je plan proizvodnje zaostal za 10% zaradi slabe delovne discipline. Tudi v nekaterih drugih rudnikih so proizvodni plani zaostali zaradi pomanjkljivosti, ki bi se jih dalo pri sedanjih tehničnih in organizacijskih možnostih rešiti.

Eden od razlogov za zaostanek proizvodnje v nekaterih rudnikih in za naporno izpolnitev ali minimalno prekoračenje plana je pomanjkanje realnih delovnih norm. Po preizkušeni podatkih dela v rudarski industriji v vsej državi po normalih povprečno 44,71% delavcev. V rudnikih Srbije dela po normah povprečno 59% delavcev, od katerih jih normo presega 68%, kar prav tako kaže nerealnost norm. V rudnikih Boru, Kreki, Vrduniku in Si-veriču dela samo neznan odstotek zaposlenih delavcev po določenih delovnih normah. Razen nerealnih delovnih norm vpliva negativno na delovni polet delavcev tudi nepravilno nagrajevanje delavcev v posameznih rudnikih, n. pr. v Boru, kjer so imeli do nedavna jamski vozači in nakladalci na uro po 10 din, površinski polstrokovni delavci pa preko 10 din. Ena od pomanjkljivosti v naših rudnikih je bila tudi slaba delovna disciplina, ki je prišla predvsem do izraza v neopravičenem izostajanju od dela. V rudniku Hrašnik neopravičeno izostane okrog 30% rudarjev. V rudniku Podvis v timoškem bazenu vodstvo rudnika in podružnice mirno opazuje, kako delavci pred določenim časom zapuščajo delo, in to po dve do tri ure prej. Nečak je navedel, da neredno preskrbovanje rudnikov s potrebnim materialom otežkoča in zavira proizvodnjo, ter poudaril veliko pomanjkanje, ki izhaja iz nepravilne razvrstitve strokovnih kadrov. Medtem ko rudnik Trbovlje razpolaga s 13 inženirji in 150 tehniki, ima rudnik Kakanj sa-

mo tri inženirje in pet tehnikov. Strokovni tečajji se v številnih rudnikih ne vršijo. Razen rudnika Trebče, kjer je bilo v januarju organiziranih 50 strokovnih tečajev, in še nekaterih rudnikov, kjer vsaj deloma skrbe za izgraditev in osposobljenost kadrov, v pretežnem delu rudnikov ne podvzema nobenih ukrepov v tem smislu. Sindikalne organizacije so pokazale slabo aktivnost tudi glede pritegnitve ženske delovne sile in mladine v rudarsko industrijo.

Razen teh pomanjkljivosti v organizaciji dela je bila dosega boljših rezultatov v dosednji borbi za izvedbo letošnjega plana otežkočena tudi zaradi pomanjkljivosti v sami organizaciji tekmovanja po rudnikih. Podružnica rudnika Rešava-Bara je v začetku tega leta svojemu delovnemu kolektivu odredila, da naj preneha s tekmovanjem za en mesec z motivacijo, da se bodo delavci odpočili od tekmovanja. Taki primeri so značilni za pojmovanje tekmovanja v smislu kampanje, kar je v praksi škodljivo. Večje število podružnic je napovedalo 10-dnevna in 15-dnevna tekmovanja, ne da bi poskrbelo za to, da bi se vodila tudi evidenca tega tekmovanja, zaradi česar je bil končni rezultat ta, da so taka tekmovanja vedno bolj zamirala. Podružnica v Trebči, kostolačkemu bazenu, Sletovu, Trbovljah in Zagorju so pravilno doumele cilj tekmovanja in ga izvajajo neprestano. Nepravilno je, da strokovni in sindikalni voditelji delavcev ne seznanijo s proizvodnimi plani podjetja, kakor tudi, da so tekmovalne in osebne obveznosti premalo obdelane.

Po referatu se je razvila diskusija. Nato pa sta bila prebrana referat o organizacijskih problemih zveze in o nalogah zveze pri izboljšanju življenja rudarjev.

SKLEPI

Na koncu zasedanja so bili sprejeti sklepi:

1. Plenum naroča izvršnemu odboru:

a) da s sodelovanjem rudarskega ministrstva FLRJ v večji meri podpira rudnike Raša, Banovići, Hrašnik in Senovo, ki zaradi pomanjkljive organizacije dela, slabe organizacije tekmovanja, slabe delovne discipline in pomanjkanja delovne sile ne izpolnjujejo delovne naloge, in da izvršni odbor zveze rudarjev mobilizira delavce za izpolnitev letošnjega plana s tem, da pritegne, k proizvodnji ženske delovne sile in utrdi delovno disciplino;

b) da po vseh delovnih kolektivih pravilno razdeli mesečni plan na dnevne plane ter na plane izmen in delovnih metod;

c) da si prizadeva doseči po rudarskem ministru, vodstvu podjetij in sindikalnih organizacij, da se bodo uvajale in pravilno določale delovne norme pri vseh delih, kjer je le mogoče in da se uvede akordni progresivni plačilni sistem;

č) da se začne boriti proti neenačkomernemu izpolnjevanju plana in da se pri tem izogiba dosednji praksi, ko se prve dni v mesecu plan ni izpolnjeval, zadnje dni pa so ga izpolnjevali in ga presegali;

d) vse organizacije naj skupno s tehničnimi upravami izvedejo organizacijo strokovnih šol in tečajev za izobraževanje in izurjenje kadrov, da bi dobili potrebno število strokovnih kadrov za izpolnitev petletnega plana.

e) zvezne organizacije naj zahtevajo od uprave podjetij uvedbo dnevne evidencie o doseženih uspehih v proizvodnji in naj te uspehe objavljajo na vidnih mestih;

f) v vseh rudnikih in delovnih mestih naj se prirejajo delovne konference, na katerih bodo delavci ter tehnično in upravno osebje razpravljali o proizvodnji, podajali predloge za povečanje produktivnosti dela in sprejemali nove delovne obveze.

2. Med največjimi ovirami za nadaljnje izobraževanje rudarjev je veliko število nepismenih in napol pismenih delavcev. Podružnice niso izrabile vseh možnosti vzgojne in agitacijsko propagandnega dela, s katerim bi pospešile politično, ideološko in kulturno izobraževanje delavcev. Podružnice tudi niso posvetile pozornost dopisništvu in razširjanju tiska.

Plenum naroča vsem podružnicam, ki imajo še nepismene člane, naj prirejajo tečaje za nepismene po podjetjih, kolonijah in vaseh, kjer stanujejo delavci. Za to delo naj pritegnemo uradnike podjetij, učitelje in druge sposobne ljudi. Vse večje podružnice naj montirajo mikrofone in zvočnike po delovnih prostorih, kopališčih, domovih kulture, rdečih kotičkih itd. Povsod je treba izrabiti za vzgojno delo čas, ko delavci prihajajo na delo in odhajajo. Vsem večjim podružnicam se naroča, naj organizirajo aktivne agitatorje za boljši razvoj kulturnega in prosvetnega dela. Podružnice si morajo prizadevati, da čimprej dobe potrebne prostore za pravičen in uspešen razvoj kulturno prosvetnega dela med delavci.

3. Plenum pozdravlja izdajo uredbe o neposredni preskrbi delavcev in o povečanju obrovov, ki bo v marsičem izboljšala življenje rudarjev. Podružnice naj pomagajo rudniškim upravam pri preskrbi delavcev s tem, da nadzorujejo izvajanje odredb rudarskega ministrstva in ministrstva za trgovino in preskrbo o prednostni preskrbi rudarjev, in pravilno pripravijo uredbe o kategorizaciji delavcev pri preskrbi.

4. Sindikalne podružnice se niso zadosti potrudile, da bi mobilizirale delavce za prostovoljno delo, s katerim bi pospešili izgraditev delavskih stanovanj. Da bi se hitro izboljšale stanovjske razmere, naroča plenum podružnicam, naj z upravo gradbenega podjetja izdelajo plan, po katerem bodo delavci prostovoljno opravili zemeljska dela, nakladanje in razkladanje materiala itd.

5. Sindikalne organizacije in tehnične uprave rudnikov niso v zadostni meri izrabile danih možnosti, da bi zaščitile delavca pri delu. Organizacije za zaščito dela (komisije za zaščito dela) niso dovolj dovolj upeljane, tovariši v teh komisijah pa so se pre malo trudili, da bi odpravili vse pomanjkljivosti, ki so nevarne za zdravje in življenje delavcev. Plenum naroča podružnicam, naj povsod v celoti izvedejo in utrdijo organizacijo tehnične in higienske zaščite in naj z upravami podjetij izboljšajo organizacijo reševanja. Ministrstvo za delo naj poskrbi, da se bodo izboljšali zaščitni ukrepi v toplinicah svinca, bakra in drugih rud ter na ostalih delovnih mestih, kjer je ogroženo zdravje in življenje delavcev. Inspekcija dela pa naj s predavanji seznanja delavce z osnovnimi elementi tehnične zaščite dela.

6. Mnoge sindikalne organizacije, pa tudi vodilni forumi in zveza si niso dovolj prizadevali, da bi zmanjšali odstotek neorganiziranih delavcev. Ta odstotek je še vedno precej velik pri posameznih podružnicah. Zato plenum naroča centralni upravi, naj načrtno pomaga tistim podružnicam, ki imajo velik odstotek neorganiziranih delavcev.

7. Sindikalne organizacije doslej niso izbirale sindikalnih kadrov. Zato zveza

LJUDSTVO SI SAMO ODMERJA DAVKE

Dne 13. t. m. je bil sklican na Črnučah množični sestanek za odmero dohodnine za vasi Črnuče, Nadgorica, Ježa, Gmajna in Podboršt, Obravnava je bilo 157 davčnih zavezancev. Udeležba je bila 90%, sestanek je trajal od 21 do 0,30, udeleženci so z zanimanjem sledili poteku in vsi aktivno posegali v razpravo. Ta sestanek naj bo nazoren primer pravilne organizacije od strani ljudske oblasti in množičnih organizacij, kakor tudi dokaz zavednosti ljudstva v tem KLO. Na Črnučah se pač nikdo ne bo mogel pritoževati nad odmero, ker so bile vse nepravilnosti že na sestanku samem ob sodelovanju ljudstva popravljeni, in ker je ljudstvo samo dokazalo onim, ki so hoteli neutemeljeno doseči znižanje, nepravilnost njihovih zahtev.

Prinašamo kratko reportažo o tem sestanku.

Malo čudno se sliši, pa je vendarle res.

»Množični sestanek bo, o davkih se bomo pogovarjali,« je govorila že neka dni prej cela vas. »Tu pa moramo biti zraven vsi.«

In res! Prišli so naravnost od dela, utrujeni stari očanci in žene, kmečki gospodarji srednjih let in tudi mladina. Hvalevredno je razumel nalogo ves politični aktiv, ki je sestanek temeljito pripravil: navzoče so bile množične organizacije: OF, AFZ, LMS in skoraj ves krajevni ljudski odbor s predsednikom na čelu! Dvorana se je polagoma polnila, ljudje so zavzemali mesta in se živahno pomenkovali.

»Kaj takega pa še ne, da bi nas kdo vprašal, koliko hočemo plačati,« je omenil stari kmet. »Vidiš, to je po novem.« Prej so kar na davkariji določili in, če nismo plačali, so nas odšli; pa je zdaj le drugače, boljše, nas vsaj vprašajo, koliko zmoremo dati za davke!«

Tako in podobno so govorili. Medtem se dvorana dobira napolni, predsednik KLO otvori zborovanje, pojasni na kratko namen sestanka, potrebo plačevanja davka, omeni petletko in poda nato besedo uslužbencu fin. odseka OLO. Ta prav po domače raztomači vese postopek.

Napetost v dvorani narašča, oči se jim svetijo v pričakovanju tega, kar ima priti.

Kar po vrsti bomo šli, pravi predsednik in pove ime tistega, ki je prvi na vrsti.

»No, Jože, kaj misliš,« ga vzpodbudno vpraša predsednik, »ali bo 2500 din preveč za leto 1946?«

Splošna tišina, nihče se ne oglasi k besedi, niso se še otajali.

Pa drugi povejte, pravi predsednik, saj smo zato tu, da se pomenimo drug o drugem!

Pa naj bo! se odreže Jože, sem kar zadovoljen. To bom že plačal!

Še vedno nima zadostnega števila sposobnih sindikalnih voditeljev. Izvršni odbor naj ob sodelovanju zveznih organizacij začne izbirati najboljše sindikalne aktiviste, ki naj se jim omogoči obiskovanje sindikalnih šol in tečajev, da bi se kar najhitreje izobrazili in izurili za sindikalne funkcije.

8. Plenum je ugotovil, da so sindikalni voditelji na terenu preobloženi z drugimi dolžnostmi in da se zato premalo posvečajo sindikalnemu delu. Zato naroča vsem upravnim odborom podružnic, naj se strogo držijo okoliščin centralnega odbora ESJ, po kateri je treba razbremeniti vse sindikalne voditelje vseh dolžnosti izven sindikata.

9. Zvezne organizacije se v zadnjih

Naslednji na vrsti je mladi kmetič z obilno družino. »800 din boš plačal, ali je preveč?«

»Seveda,« se oglasi prizadeti. »Saj vendar vsi veste, da imam malo zemlje, pa še ta je v hribu! Gozd so pa Nemci skoraj iztrebili! Pa pet lačnih kljunov, venomer bi jedli! Od kod bom pa vzel?« — »Res je,« se oglase ostali, ki so medtem postali že pogumnejši, »preveč je za njega! Znižajmo! Pa so mu znižali in mož je bil zadovoljen.«

Zopet naslednji: premožen kmet z lepo kmetijo, mnogo živine in gozda! — »8000 din boš plačal,« mu pove predsednik. — »Kaj?« se oglasi, »kje ste pa s pametjo? Kje pa naj vzamem toliko denarja?« se ves zaripel v obraz brani in našteva svoje razloge.

»O ne, to pa že ni vse tako, kakor praviš!« se oglase sosede. »Prav dobro vemo, koliko imaš zemlje, pa žganje si kuhaj in jabolka na pomlad prodaj po 20 din! Družina je tudi majhna, nima kdo porabiti, ne boš, če moramo mi, boš pa še til! Ljudje imajo smisel za pravilno sorazmerje in bi občutili kot krivico, če bi se prizanašalo tako premožnemu. Kar naprej se oglašajo, tako da jih mora predsednik miriti. — Osramočen in premagan se je slednjič kmet udal.«

Pri naslednjem pa se dvorana razdeli v dva tabora, očitno jih je mož z obljubami pridobil. Ostro se spoprimo: nasprotna skupina mu dokazuje njegovo nezadostnost! »Se bom pa pritožill!« pravi končno. Njegovi protesti utonejo v vsesplošnem smehu in odobravanju sklepa večine.

In tako gre dalje, ljudje postajajo vedno bolj razgibani, vedno bolj razumevajo, da gre tu za iskanje pravilnega sorazmerja, medsebojne kontrole in pravičnosti. Nič se jim ne mudi domov, čeprav kaže kazalec na uri že enajsto — zautili so, da imajo oblast; srečni so, da smejo enkrat tudi sami odločati o tem, o čemer do sedaj niso smeli. Na svoji pravici hočejo vztrajati do konca.

Zdaj gre zopet hitreje, na vrsti so revnejši, nekaj jih celo popolnoma oproste davka. Kljub pozni uri ni opaziti naveličnosti, do konca hočejo vztrajati, da bo cela vas obdelana. Tu pa tam pride še do manjših besednih spopadov, v glavnem pa poteka odmera ponosno in zavedno.

Ko slednjič predsednik pove, da so bili vsi na vrsti in da je sestanka konec, jim kar ni prav.

Se to in ono in tretje imajo povedati in razložiti.

Končno prično odhajati z zavestjo, da so dobro opravili in da se jim torej ni bati eksekutorja v hiši! Sami so doleteli po svojih dohodkih, koliko bodo plačali in to bodo že zmogli. Nova oblast ni tako krivična kot prejšnja, ki ni vprašala, če imaš! Če nisi imel, je pa zadnjo telico vzela! MS

Vinko Möderndorfer: Verovanja, uvere in običaji Slovencev (Narodopisno gradivo)

Peta knjiga

Borba za pridobivanje vsakdanjega kruha*

Devetnajsta zadržna knjižna izdaja Tiskarne Družbe sv. Mohorja v Celju je zajeta Möderndorferjeva knjiga. Möderndorfer je slovenski javnosti znan avtor. Je eden izmed tistih, ki ga je pred vojno zanimala slovenska vas, tisti neizbrisani proces propadanja, iz katerega so oblikovali svojo krajinsko povest Kranjec, Ingolič, Potrč, Prežihov Voranc, L. 1938 je izdal »Slovensko vas na Dolenjskem«, ki bo za zmerom kljub nekaterim pomanjkljivostim eno izmed vzornih domačih monografij o življenju slovenskega kmeta med obema svetovnima vojnama, pa tudi dokaz Möderndorferjevega živnega stika z življenjem. Takrat so ga premetili iz industrijske Mežice v St. Jurij, ker se je odlikoval pri organizaciji možičkih rudarjev. Povsod, kamor ga je tiral birokratski aparat, je študiral, zbiral, zapisoval — a ne samo to. Spoznanja, do katerih je prišel, so mu služila v njegovem dnevnem delu, v njegovi borbi za spremembo razmer, ki jih je ugotovil bodisi v Mežici ali v St. Jurju. Sadove študija naše vasi namerava izdati pri Mohorjevi družbi.

Iz uvoda, ki mu je dal naslov »Napotek«, lahko ugotovimo, da je delo v dobrih rokah. To smo mogli ugotoviti že ob izdajih bajl in pripovedk iz Mežiške doline. Zanj to narodno blago ni mrtva »muzejska« zadeva, marveč jo

zna oživeti z isto ljubeznijo s katero je sestavljal gore statistik o zakonitem zasluskem zaseljstvu. Tako so gledali na te vrste narodopisno blago tudi vsi umetniki, ki so rasti res iz ljudstva, tako je mislil Gorki, tako je uporabljal naš mit Ivan Cankar.

Iz njegovega »Napotka« vzemo, da si je zamislil delo na široko in globoko. Narodopisno gradivo mu je le pripomoček za nastajanje naše družbene vede, iz njega naj bi bodoči slovenski znanstvenik dosegel »kako je slovensko občestvo skozi stoletja uporabljalo dediščino prakture, kako je to preneslo v pastirsko-nomadsko dobo, kako jo je rešilo iz poganske dobe v čas pokristjanjenja, skozi fevdalni družbeni red, skozi protestantsko dobo v čase razvoja kapitalizma in na prag socialističnega družbenega reda«. Pri Möderndorferju torej ni sledu o kaki »nepristranski« znanosti, o kakem meščanskem pragmatizmu, zanj drži, da socialno-politični nazor, ki si ga je oblikoval v tesnem sožitju z ljudsko bedo in ljudsko borbo za boljše čase, prav lepo služi kot sredstvo za odkrivanje resnice. Zanj torej ne velja tradicionalna meščanska slika sveta, njegov pogled na razvoj je dialektičen. Tako pojmovanje razvoja pa mu omogoča globlje razumevanje etnografskega, folklorističnega dela.

»V novem družbenem redu je ljud-

sko izročilo, ki se nanaša na vsakdanje delo delovnega ljudstva, zaradi hitrega tempa dela, zaradi duševne preusmeritve ljudskih množic najbolj »v nevarnost«, da ga pozabimo. Zato bo izšla iz zbirke Verovanja, uvere in običaji Slovencev kot prva knjiga tista, ki je bila določena za peto. Za tem delom pa bo takoj izšla druga knjiga »Prazniki«, ki so prav tako že v zatonu.« Tako nadaljuje Möderndorfer v Napotku. Njegova »skrb« je utemeljena. Rodovi, ki rastejo in ki bodo prišli za nami, bodo živeli in delali v drugačnih pogojih, nastajale bodo nove predstave, novi pojmi, nove besede, novi običaji, stare pa se pregrnejo kakor naplavina. Iz obširnega gradiva naj omenim poglavja: Selitev poslov. Delo (naslov tega poglavja se mi ne zdi dobro izbran, če upoštevamo naslove naslednjih poglavij), Setev. Zetje in letina, Lov, Zivi inventar slovenskega človeka, Naša jed, Rastline in živali, Vreme in neurje, Voda in ogenj, Sonce, mesec, zvezde, Postanek sveta, njegova ureditev in konec. Knjiga je opremljena z imeniškom krajev in stvarnim imeniškom, z imeniškom oseb in sodelavcev, ki so navedeni takoj za Napotkom. Imeniško sodelavcev nudi zanimivo sliko iz pisateljeve delavnice in njegove organizatorične sposobnosti. Zanj je vso Slovenijo, tudi Primorsko, za katero je l. 1939 naredil zapiske po spominu učitelja Franc Sivec. Z največjo ljubeznijo je seveda obdelal koroški del naše zemlje, najmanj pa je gradiva iz Primorske. Za ta del bi bilo treba sedaj organizirati mrežo nabiralecev. Ne smeli bi pozabiti naših Režijanov in Beneških Slovencev, pa tudi za Porabje bi se lahko dobili poznavalci. Ker je zbirka edinstveno delo in preračunana na daljši čas, je treba misliti na to že iz političnih vidikov.

Möderndorferjeva Verovanja so bogata knjiga, bogata za etnografa in etnologa, pa tudi za filologa in antropologa. Študij ljudske umetnosti in ljudskega blaga sploh je od romantike sem, od konstituiranja narodov naprej stanovito naraščal. Tudi po prvi svetovni vojni, ko so nastale nove nacionalne države, so znanstveniki hoteli podzidati te države z dokazi iz narodopisnega gradiva. Pri tem dokazovanju so prenašali sodobno politiko v preteklost in zagrešili večkrat eno izmed tistih zmot, ki so spravile meščansko znanost v krizo, odsev splošne krize kapitalističnega sistema. Möderndorferjeva knjiga je posvečena slovenskemu občestvu, a v njej ni ne sluha ne duha o kakem takem šovinizmu. V socialističnem družbenem redu se mora zbiratelj še prav posebej zavedati, da je ljudska umetnost, ljudska poezija in tako imenovano »narodno blago« posameznega evropskega naroda del evropske ljudske umetnosti in evropskega »narodnega« blaga. Isti pogoji pridobivanja vsakdanjega kruha, isti socialni boji so rodili tudi skupne pojave ljudske umetnosti in folklorja sploh. Ko listaš po izbrnem gradivu Möderndorferjeve knjige, ti poleg domače vasi in domačega praga prihaja na misel ta nedogledna perspektiva znanosti o ljudstvih, o človeku. Prihaja ti na misel načelo sovietske arheologije, da ljudstva ne umirajo. Ozki slovenski svet, tisoč let zatirani slovenski človek je postavljen v evropski okvir, Evropa pa je največji in najimnetnejši polotok Azije. Pri tem se spominimo, da so vprav kolonialnim osvajanjem v dobi imperializma sledila velika odkritja etnologije in etnografije, s temi odkritji pa je dobila udarec ravno meščanska sociologija, ki je skušala najti neke splošne zakone družbenega razvoja in utrditi razvojno

zakonitost kapitalističnega človeka kot edino veljavno zakonitost. Zdaj, ko vse to bogastvo pada v pozabo, je zbiranje tega gradiva tem bolj potrebno. Če bi se v prejšnjem stoletju ne našli ljudje, ki so zapisali napeve naših pripovednih ljudskih pesmi, bi bilo, kakor da jih nismo nikoli imeli. S spremembo načina dela, življenja in mišljenja je zmanjkal »prilikec«. Samo od sebe do tega ne pride.

Tako se to Möderndorferjevo delo uvršča ob delo, ki so ga opravili za nas po Herderju Zois in Vodnik, pozneje Chelčarji, še prej pa Zakotnik in Pohlen, tuji Valzovor, Hacquet, Schmidt in vrsta drugih. K imenom Zupanič, Strelič, B. Orel, Vurnik, Sič, Kedenina, Marolt postavimo še ime slovenskega etnografa Vinka Möderndorferja.

Opremil je knjigo Tone Kralj. V primeri z vsebino knjige se mi slikarija naslovne strani ne zdi dovolj smiselna. Borba za pridobivanje vsakdanjega kruha ima kaj malo opravka s strahovi.

T. Orel

* Möderndorferjeva knjiga je dragoceno gradivo, ki ga je avtor zbiral dolga leta z velikim trudom. Kdor koli se bo kdaj bavil z narodopisjem, ne bo mogel mimo te knjige. To gradivo je treba seveda še znanstveno obdelati, kritično oceniti in preveriti. Šele tedaj bo Möderndorferjevo delo pokazalo svoj pozitivni rezultat. Izdajanje takšnih knjig je vsekakor potrebno, vendar pa je danes, ko čaka na tisk toliko mnogo potrebnih tekstov, le nekoliko pretežno in glede na trenutne potrebe našega knjižnega trga zaenkrat ni primerno. — Op. ur.

Obnova rumunskega gospodarstva

Vlada sprejela obširni program, ki ga je izdelala Kompartija

Bukarešta, 18. junija (Tass). Rumunski ministri svet je soglasno sprejel obširni program za obnovo rumunskega gospodarstva, ki ga je izdelala Komunistična partija. V tem programu je rečeno:

Demokracijski režim, ki je bil v Rumuniji uveden 6. marca, je zajamčil rumunskemu ljudstvu neomejeno suverenost in neodvisnost njegove domovine. Toda resne ovire stoji pred obnovo dežele. Ena od teh glavnih ovir je inflacija. »Komunistična partija smatra,« je dalje rečeno v programu, »da je z inflacijo treba takoj končati.« Po mnenju Komunistične partije obstoje objektni pogoji za izvedbo denarne reforme.

Široko uporabo privatne iniciative mora demokratična država voditi glavne sektorje narodnega gospodarstva. Da se odločno izboljša gospodarski položaj dežele in omogoči Rumuniji v primeren času izpolniti svoje obveznosti, navaja program naslednje ukrepe:

Na področju industrije predlaga dvigniti povprečno proizvodnjo nafte na 425.000 ton, premoga na 200.000 ton, železa na 15.000 ton, metana na 100.000 kubičnih metrov, litega železa na 42.000 ton, jekla na 25.000 ton.

V ta namen mora vlada podvzeti nujne ukrepe, da zadovolji potrebe petrolejsko, železarsko in premogovno industrijo s kreditom, surovinami, delovno silo in prevoznimi sredstvi.

Prav tako je treba občutno dvigniti proizvodnjo lesne industrije, tekatilne in čevljarke. Za izvedbo teh nalog in v interesu delavskega razreda, je rečeno v programu, je treba v najkrajšem roku izvesti naslednje ukrepe:

1. Racionalno razdelitev delovne sile v industriji in transportu.
2. Široko uporabo akordnega delovnega sistema.
3. Utrditev delovne discipline.

Nato navaja program, da je vrednost rumunske poljedelne proizvodnje v letu 1946 padla od 38 na 40 odstotkov v primeru z vrednostjo v letu 1938. Kot potrebne pogoje za dvig poljedelstva proizvodnje navaja program dokončno izvedbo agrarne reforme in široko pomoč delovnim kmetom s strani države v inventarju, strojih in kreditu.

Da se zajamči gospodarska stabilnost, je rečeno v programu, mora država ustanoviti potrebne vire živil za delavce. Prehrabeni plan mora predvideti oddajo obveznega dela žetve poljedelcem državi. Ko bodo kmetje oddali ta del, bodo z ostalim svobodno razpolagali.

Glede transporta, navaja program, da mora železniški transport letos doseči predvojni nivo. Vlada bo podvela ukrepe, da bo v dveh do treh mesecih dosegla pomembno povečanje pomorskega in rečnega prometa.

Na področju trgovine, plač in razdeljevanja blaga smatra program za potrebno takoj uvesti strogo kontrolo nad zalogo poljedelskih proizvodov, nad vsemi stopnjami industrijske proizvodnje in razdeljevanja blaga, kakor tudi striktno izvajanje režima cen in plač.

Da bi občutno izboljšali prehrano delavcev v tem letu, mora vlada utvariti potrebne rezerve v živilih in drugem blagu.

Na področju financ smatra program,

da je glavna naloga vlade ustanoviti popolno ravnatežje med proračunskimi izdatki in dohodki. Nad izdatki bodo ustanovili strogi režim varčevanja. Davčni sistem bo reorganiziran v skladu z dohodki davkoplačevalcev. Ministrstvo za finance se je obvezalo, da bo od prvega julija dalje predložilo ministrskemu svetu trimesečni proračun. Posebna vladna komisija je izdelala plan za zmanjšanje izdatkov za državni aparat in za likvidacijo manj važnih ustanov. Program navaja, da je treba takoj izdelati oblike diriganja kreditov. Slednje je treba uporabiti izključno za proizvodnjo. Narodna banka mora kontrolirati uporabo kredita. Prednosti s finančne strani bodo uživala podjetja, ki bodo izpolnila in prekoračila plan.

Rumunski tisk pozdravlja program za obnovo rumunskega gospodarstva. »Program, ki so ga široko množice ugodno sprejele, je izzval živahen interes v gospodarskih in finančnih krogih,« piše list »Scantela«, »nerazdružljiva enotnost delavskega razreda in vseh demokratičnih sil Rumunije je jamstvo za izvedbo programa, ki ga je predlagala Komunistična partija.« List »Libertatea« poudarja, »da je treba program kolikor mogoče hitro sprejeti v dejstvo. Odločno stremenje rumunskih delavcev k boljšemu življenju bo s poti obnove dežele pometla vse stare in nove ovire, ki jih stavlja reakcija.« »Delovni kmetje Rumunije«, piše list »Frontul plugarilor« bodo z navdušenjem izpolnili svojo domovinsko dolžnost s tem, da bodo sodelovali pri skupnih naporih vseh ustvarjalnih sil dežele v borbi za izvedbo programa narodne obnove.

Tri dni pred zveznim zletom fizikulturnikov

Življenje fizikulturnikov v Beogradu

Prihod fizikulturnikov iz vseh ljudskih republik, Trsta in mladinske proge, tovarne Železnik, JA in mornarice, njihovo življenje v petnajstih taboriških ter na vseh večjih športnih igriščih, a posebno na velikem hipodromu na Čukarici, daje Beogradu izredno živahno, skoraj nemirno lice.

Se nikoli se ni zbralo v samem mestu toliko mladine. Od 13. t. m. dalje živijo v Beogradu tisoči in tisoči fizikulturnikov. Vsa beogradska igrišča so polna vrvenja. Povsod skupine mladih fizikulturnikov, ki se pod vodstvom svojih vaditeljev pripravljajo za svojo točko. Prihajajo skupine delavcev, dijakov in pionirjev, prihajajo brigadirji in skupine posameznih republik, vsi s sijočimi obrazi, s pesmijo na ustih in v prazničnem razpoloženju.

Povsod, a posebno v Beogradu vlada veliko zanimanje za Zvezni zlet. Vse organizacije pomagajo v zadnjih pripravah, ki se v hitrem tempu bližajo zaključku.

Fizikulturna brigada mladinske proge šteje 850 članov iz 106 delovnih brigad, od katerih je tretjina tovariši. To so vaški in delavski mladinci, ki prej niso imeli možnosti, da se bavijo s fizikulturo. Takoj po prihodu so lepo uredili svoj logor. Brigadirji redno dobivajo časopise, a v taborišču imajo zvočnik in radio, ob katerem pazljivo poslušajo rezultate dela na prog. Pripravljajo umetniški program za beogradske občinstvo. Taborišče in življenje v njem je lepa slika edinstva in združenja mladine iz vseh krajev Jugoslavije. V brigadi so tudi mladinci iz Egejske Makedonije, ki so morali

zapustiti svoje domove zaradi terorja monarhofašistov.

V Črnogorski brigadi so večinoma mladinci iz Titograda, Cetinja, Nikšića in Kotorja. V simboličnih vajah bodo pokazali borbe svojega naroda za osvoboditev, kar se posebno izraža v drugem delu vaj »Kraj Sutjeske«. V tretjem delu »Ide Peko...« dosežejo vaje svoj višek. Močni gibi predstavljajo umik sovražnika in svobodo.

Taborišče mornarjev se odlikuje po urejenosti in čistoči. V zletnih vajah bo 380 mornarjev prikazalo življenje v borbi in svobodi na Jadranu, 90% mornarjev tekmuje za fizikulturni znak.

Mornarjem so najbolj všeč vaje fizikulturnikov Bosne in Hercegovine. Oni smatrajo, da so zelo dobro izbrane in da pravilno prikazujejo delo drvarjev, rudarjev in življenje bosanskih kmetov.

Mornarji, vsi ožgani od sonca, mišičasti in lepo razviti, predstavljajo odlične fizikulturnike. V nedeljo bodo z mladinci in mladinkami vse Jugoslavije in Trsta napolnili beogradske ulice s svežostjo, radostjo in s svojim poletom.

Udeležencem fizikulturne parade v Beogradu

Vsi oni tovariši, ki so se prijavili preko mestnega fizikulturnega odbora razen oni tovariši, ki odpotujejo že 19. t. m. zvečer, naj se zanesljivo udeležijo sestanka v Narodnem domu dne 19. junija 1947 ob 17. uri, giede odhoda v Beograd.

Dopisi »Ljudski pravici«

Jezikovni problem Slovencev, ki so se urnili iz tujine

Kakor je znano, je v interesu države, da živijo vsi jugoslovanski državljanji v svoji domovini. Mnogo Slovencev iz raznih držav se je po končani vojni urnilo v domovino in mnogo jih bo še prišlo. Med temi Slovenci pa je veliko število tudi takih, ki Jugoslavijo doslej še nikoli niso videli in ki v inozemstvu niso imeli priložnosti, da bi se naučili svojega narodnega jezika. Ti govorijo sedaj, ko so se vrnili v domovino, le nemško, francosko ali druge jezike. Razumljivo je, da jim tega ni mogoče zameriti, toda kljub temu se dogajajo primeri, da imajo taki izseljenci-povratniki zaradi tega težav in tam nepričljive, karar pridejo v stik z manj uvidelnim človekom. Čeprav so taki primeri sicer le redki, vendar je zgotovo, da pri teh izseljenci-povratnikih ne vzbujajo vselega čustva.

Ali so se morda kaj čutili, če kdaj ukvarjali z mislijo, da bi za Slovence izseljenci-povratnike ustanovili tečaj slovenskega jezika? Če so se ukvarjali s tem ali ne menim, da bi bili ti tečaji zelo koristni.

Anžlobar Herman, izseljenec-povratnik.

Op. ur.: V zvezi s tem smo se obrnili na izseljenciški oddelek Ministrstva za delo. Ministrstvu za delo je ta pro-

blem že znan, vendar pa glede tečajev slovenskega jezika za izseljenec-povratnike doslej še ni bilo ničesar storjenega razen v zbirnih taboriščih. To pa iz razlogov, ker doslej med izseljenci-povratniki po večini ni bilo za to prava interesa in ker so večinoma zelo raztreseni. Izseljenciški oddelek Ministrstva za delo priporoča, naj se vsi izseljenci-povratniki, ki imajo interes za tečaj slovenskega jezika, obrnejo na prosetne oblasti in na ljudsko-prosvetne svete o svojem kraju, ki jim bodo radi priskočili na pomoč. Glede neznanja slovenskega jezika pri nekaterih izseljenci-povratnikih pa je izseljenciški oddelek Ministrstva za delo poslal osem okrajnim ljudskim odborom okoliščino o kateri jih opozarja, naj poučijo ljudstvo, da pri nekaj opravičljivega, zaradi česar naj se ljudstvo nad tem ne spodkita.

Prekop in odkritje spominke plošče Ivanu Kosovelu

Dne 22. t. m. ob 9 zjutraj se bo vršil v Selu na Vipavskem prekop posmrtnih ostankov in odkritje spominke plošče Ivanu Kosovelu, prvemu organizatorju OF za srednjo Primorsko.

Ivan Kosovel se je rodil 18. 6. 1912 v Selu na Vipavskem in se je že v rani mladosti pričel boriti za pravice delovnega ljudstva in za osvoboditev Primorske izpod fašizma. Leta 1950 je pobegnil v Jugoslavijo. Kot član ilegalne KP v bivši Jugoslaviji je bil izgnan iz države. Napolni se je ilegalno v Sovjetsko zvezo, toda na češkoslovaški meji so ga aretirali, ga zavrnil v Jugoslavijo in izročili policiji. Nato se je vrnil na Primorsko z namenom, da stopi v italijansko vojsko in organizira Primorce za odpor proti fašizmu. To delo je dosledno vršil do marca 1942, ko je pobegnil iz italijanske vojske in se vrnil v domači kraj. Takoj po svojem prihodu na Primorsko je začel organizirati OF ter se udeleževati prvih oboroženih akcij. Po njegovi iniciativi so se formirale prve oborožene skupine v spodnji Vipavski dolini. Dne 8. marca 1943 je daroval svoje mlado življenje na oltar domovine za priključitev Primorske k FLRJ.

Iniciativni odbor za prekop

SLATINA RADENCI — Uprava Radenske Slatine je te dni proglasila tovariša Vrećerja in Jurčiča že drugič in tov. Adolfa Grčarja prvič za udarnika. Za mladince, ki so se prijavili za odhod na mladinsko prog, je sindikat Radenske Slatine prispeval 10.500 dinarjev.

T. K. BANJSICA NA GORISKEM — Preteklo nedeljo se je zbralo na Banjski planoti v vasi Banjske nad 400 ljudi iz vseh okoliških vasi, da prisostvujejo govoru tov. Franceta Bevka. R. M.

KOBILJE PRI DOBROVNIKU V PREKMURJU — V opekarni, ki dela šele mesec dni in ima zaposlenih le osem ljudi, so napravili že nad 100.000 komadov opeke. Mladinska organizacija v vasi, ki šteje nad 70 mladincev in mladink, je priredila že več kulturnih prireditev, fizikulturni aktiv, ki šteje 15 članov, pa prireja razne tekme in prijateljske igre. Prijateljska tekma Kobilje: Dobrovnik se je končala z rezultatom 3:0. S. P.

SLOV. KONJICE — Prostovoljnega dela 16. t. m. se je udeležilo okrog 100 ljudi. Odstranjevali so ruševine in gradili novo nogometno igrišče, ki naj bi bilo temelj bodočemu športnemu stadionu. G. M.

Vremenska napoved za četrtek 19. junija: Pretežno jasno in topleje.

IZJAVA PREDSEDNIKA MADŽARSKE VLADE DINNYESA MED JUGOSLAVIJO IN MADŽARSKO

bo v kratkem sklenjen sporazum o kulturnem sodelovanju

Dunaj, 18. jun. Dopisnik Tanjuga poroča: »Oesterreichische Zeitung« — glasilo sovjetskih okupacijskih oblasti v Avstriji — prinaša intervju, ki ga je dal predsednik madžarske vlade Lajos Dinnyes sodelavcu časopisa.

Na vprašanje, če misli, da je stranka malih posestnikov sedaj dokončno očiščena elementov, ki niso hoteli demokratične obnove Madžarske, je predsednik Dinnyes odgovoril, da ima razloge, da upa v to. Predsednik vlade ne bo več hkrati tudi vodja stranke.

Na vprašanje, ali misli, da bo triletni načrt izvršen brez mnogih tujih posojil, je predsednik Dinnyes odgovoril:

Po izkušnjah iz zadnjih dveh let smatram to za gotovo, vendar je samo po sebi razumljivo, da bi tuja posojila znatno pomagala pri izvedbi načrta. Vendar pa bi bili za sprejem takšnih posojil kot predpogoj potrebni sprejemljivi pogoji.

Na vprašanje, kakšni ukrepi so bili storjeni za poglobitev političnih in gospodarskih odnosov med Madžarsko in soslednimi državami, je predsednik Dinnyes izjavil:

Storjeni so bili najrazličnejši ukrepi. Omenil bom nekoliko primerov. Z Jugoslavijo bo v najkrajšem času sklenjen sporazum o kulturnem sodelovanju. Z Romunijo je sporazum že sklenjen. S Češkoslovaško je sklenjen sporazum o izmenjavi prebivalstva, ki bo, kakor upamo, ugodno vplival na naše odnose pri reševanju neresenih vprašanj med obema državama.

Na vprašanje, kaj onemogoča vzpostavitev prijateljskih odnosov med Avstrijo in Madžarsko, je Dinnyes odgovoril, da upa, da bo obnova Avstrije pripeljala do sodelovanja med obema državama.

Na zadnje vprašanje, kaj misli o klevetah enega dela tiska proti Madžarski, je preds. Dinnyes odgovoril: Del dunajskega tiska je očitno zapeljan. Inozemstvo je lahko prepričano, da vlada pri nas na Madžarskem

red in mir, da ni nikjer prekinjeno produktivno delo. Pred dnevi so obiskali našo prestolnico ameriški, angleški in francoski novinarji. Pri tej priložnosti so lahko ugotovili, da so »strašni dogodki, o katerih piše tuji tisk, enostavno izmišljeni.«

Ferencz Nagy je podal ostavko, ko je videl, da ne more več igrati dvoilčne vloge

Budimpešta, 18. junija. Dopisnik Tanjuga poroča: »Szabad Neps« prinaša v današnji številki izjavo namestnika predsednika vlade Matyasa Rakosija, generalnega sekretarja KP Madžarske, s katero je odgovoril na trditve, ki se tičejo njega osebno in KP Madžarske. V odgovoru je med drugim rečeno:

V smislu note, kakor se pravi, sem izrazil svoje zadovoljstvo, da je »moja stranka jeklene pesti in da je sposobna prevzeti nadzorstvo v Madžarski.

Lahko izjavim, da nisem nikoli in nikjer dal takšne izjave. Te izjave, ki mi jih ameriška nota polaga na jezik, so toliko resnične, kolikor so resnična poročila ameriškega tiska o »borbah na barikadah« in o potokih krvi v Budimpešti ter druge vesti, ki so jih izdelali v zvezi z ostavko Nagyja.

Glede volitev madžarskega naroda l. 1945, je nadaljeval Rakosi, ne more nihče trditi, da so volivci tedaj vedeli, da je glavnina tedanjega vodstva stranke malih posestnikov sodelovala v zaroti, ki je hotela uničiti pridobitev demokracije in agrarne reforme, da bi zopet uvedla stara gosposka vellepostva in celoten reakcionaren sistem, ki je povzročil našemu narodu toliko trpljenja.

Ce bi tedaj zarotniki v tej stranki tako odkrito povedali svoje cilje, kot je postal sedaj jasno in kot to dela Ferenc Nagy v inozemstvu, potem je prav gotovo, da madžarski narod ne bi glasoval zanje.

bode za oživitve fašizma, hujskanje proti ljudski republikli in organiziranje državnega udara, česar je obtožen Nikola Petkov.

»Ponavljam in poudarjam, je izjavil na koncu predsednik vlade Georgij Dimitrov, »da ima bolgarska vlada pravo upati, da se bodo vsi tisti, ki so zaskrbljeni zaradi usede Nikole Petkova morali oborožiti z nujnim potrpljenjem in nujno pričakati pravično besedo suverene bolgarske sodišča in se vzdržati postopkov, ki so takšne narave, da obtežujejo vzpostavitev neohodno potrebnih normalnih in prijateljskih odnosov med malo Bolgarijo in veliko Ameriko. To pa je tudi iskrena želja bolgarskega naroda in njegove vlade.«

Bolgarski demanti

Sofija, 18. junija. Bolgarska telegraf-ska agencija poroča: V raznih tujih listih so naleteli na odmev glasovi, po katerih sta baje vladi ZDA in Velike Britanije poslali bolgarski vladi noto v zvezi z izročitvijo Nikole Petkova sodnim oblastem. Ti glasovi so očitno tendenciozni in niso resnični.

Dr. Gruber podreja avstrijske interese ameriškemu diktatu

Dunaj, 18. junija (Tanjug). Zunanji minister Dr. Gruber je imel radijski govor, v katerem je odkrito priznal, da je obveščevalec ameriških agencij. — Gruber je izjavil, da je obvestil neko ameriško agencijo o razgovorih med avstrijskimi politikmi, pri katerih je sodeloval tudi predsednik vlade Fiegl. To obvestilo je uporabil »Wiener Kurier« za znani članek, ki je povzročil mnogo razpravljanja v avstrijski javnosti.

Gruber je med drugim govoril o smeri svoje politike ter je skušal upravičiti z argumenti, ki jih je že mnogo-krat na različnih mestih poudaril. Med drugim je dejal, da se naslanja v glavnem na Američane in pripomnil, da bi opustitev sedanje zunanje politike po njegovem mišljenju povzročila ameriški pritisk na Avstrijo.

Govor dr. Gruberja označujejo v avstrijskih demokratičnih krogih kot podreditev avstrijskih interesov tujemu diktatu.

Razširitev Trumanove »doktrine« na Španijo

London, 18. junija. Tass poroča: »Spanish News Letter«, ki izhaja v Londonu, objavlja članek svojega ameriškega dopisnika, v katerem je med drugim rečeno: »Brez dvoma bodo poizkušali Trumanovo doktrino razširiti tudi na Francosko Španijo. To je bilo odločeno, še preden je Velika Britanija 23. marca sklenila finančni sporazum s Francom, Washington poizkuša čim bolj mogoče izkoristiti Britanijo za ureditve Trumanove doktrine, ki jo nekateri šaljivci smatrajo za srečno izvajanje dolarske diplomacije, ki stremi po imperialističnih in antikomunističnih ciljih.

V španskih diplomatskih krogih v ZDA in krogih OZN vlada prepričanje, da je Franco obveščeval, da bo imel bolj ali manj proste roke v Španiji, in to brez strahu pred posledicami, pod pogojem, da se bo držal določenih meja. V zvezi s tem je izdal Franco nov zakon o represalijah in podal svoje nedavne predloge glede nasledstva na prestolu, sedaj se pa rešuje svojih najaktivnejših nasprotnikov tako na levi kot na desnici. V razdobju po koncu državljanske vojne leta 1939 je to največji val represalij v Španiji. Ministrstvo za zunanje zadeve ZDA vidi v Francu dobro stranko, ki je lahko koristna, če se z njo pravilno postopa.

Izjava Georgija Dimitrova v zvezi z izročitvijo Nikole Petkova sodišču

Sofija, 18. junija. (Tanjug) Predsednik bolgarske vlade Georgij Dimitrov je dal izjavo predstavnikom tiska ob sporočilu, ki ga je ministrstvo za zunanje zadeve ZDA dalo za tisk 11. junija.

Potem ko je Georgij Dimitrov omenil pojasnila, ki jih je dal prej političnemu predstavniku ZDA Hornerju in tisku, je rekel:

»Vsak objektivni človek bi smatral za elementarno, da počaka na javno razpravo in besedo suverene sodišča suverene ljudske republike Bolgarije in da tedaj napravi zaključke ob obtožbi proti Nikoli Petkovu. Na žalost pa ni tako postopalo zunanje ministrstvo ZDA in še nekateri v inozemstvu, ki bi vsakor želeli vplivati na potek razprave ali jo izkoristiti v sebične namene.

Nenavadna je tudi izjava zunanjega ministrstva ZDA, da bo »obenem s sojenjem Nikoli Petkovu v njegovi državi obsojen tudi sedanji bolgarski režim v zavesti mnogih Bolgarov, vsekakor pa v javnosti vseh narodov izven Bolgarije, ki so pristaši svobode.«

Meni osebno ni znano, prepričan pa sem, da nikomur ni znano, da so »svi narodi izven Bolgarije, ki so pristaši svobode«, dovolili zunanjemu ministru ZDA, da izjavi v njihovem imenu, da bodo tudi oni obsojili sedanji bolgarski režim, ki ga aktivno in vsestran-

sko podpira velikanska večina bolgarskega ljudstva.

V opravičilo tako smeje izjave, da ne uporabim trde besede, lahko navedem okolnost, da gre v tem primeru ta izjava na račun male države.

Dejstva glede stališča bolgarskega naroda o dejavnosti Nikole Petkova govorijo izredno jasno in prepričljivo. Nekateri navižnji in kratkovidneži so domnevali, da bodo aretacijo Nikole Petkova spremljali viharni protesti v državi, neredi in celo upori proti vladi Domovinske fronte. Prijatelji in spoštovalci Nikole Petkova pri nas in v inozemstvu se lahko sedaj pepričajo, da sploti ni nič podobnega. Nasprotno, v državi je popoln red in mir.

Takšna zadeva je v Bolgariji. V sosednji državi, ki uživa zaupanje in gnotno pomoč vlade ZDA, pa se širi državljanska vojna, a v Turčiji, za katero se prav tako zanima država Washingtona, še nadalje traja nevarno stanje.

Predsednik vlade Dimitrov se je nato dotaknil 2. člena mirovne pogodbe in je odločno izjavil, da se ta člen zavestno izpolnjuje. Poudaril je, da moramo upoštevati tudi 4. člen mirovne pogodbe, ki določa, da se ne sme dovoliti obtož organizacij, ki lahko vzamejo ljudstvu njegove demokratične pravice.

Zajamčenje svobode in pravic za »vse osebe«, ne pomeni zajamčenje svo-

